

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Úloha úřadu práce při reintegraci osob po propuštění z výkonu
trestu odnětí svobody

**The role of the Labor Office in the reintegration
of ex-offenders upon their release from imprisonment**

Marie Čížková

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Eva Šotolová, Ph.D.

Studijní program: Speciální pedagogika

Studijní obor: B SPPG (7506R002)

2019

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Úloha úřadu práce při reintegraci osob po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody potvrzují, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzují, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 3.12.2019

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. PaedDr. Evě Šotolové, Ph.D. za její podporu, vstřícnost, trpělivost a cenné rady při vedení mé bakalářské práce.

ABSTRAKT

Bakalářská práce mapuje nabídku služeb úřadu práce při zprostředkování zaměstnání pro osoby po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Výstupem práce je doporučení na změnu postupu Úřadu práce ČR při zprostředkování zaměstnání osobám po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, tak aby tyto obtížně zaměstnatelné osoby byly úspěšně umístěny na trhu práce. Jedná se pouze o takové změny v postupu zprostředkování zaměstnání, které jsou v působnosti Úřadu práce ČR.

Bakalářská práce se skládá ze dvou částí, a to z části teoretických východisek a z části výzkumného šetření. Teoretická východiska se zaměřují na výkon trestu odnětí svobody, tzn. na penitenciární pedagogiku a program zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody a v druhé polovině popisují služby úřadu práce. Výzkumné šetření probíhalo kvantitativním výzkumem prostřednictvím dotazníkového šetření mezi uchazeči o zaměstnání, kteří byli zařazeni do evidence uchazečů o zaměstnání po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Kvantitativní šetření mapuje nabídku služeb úřadu práce při zprostředkování zaměstnání pro osoby po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Zároveň zjišťuje, jakým způsobem takové osoby hledají zaměstnání, jaké služby úřadu práce při hledání zaměstnání využívají a zda jsou pro ně služby úřadu práce dostatečné.

V závěru bakalářské práce jsou data prezentována a porovnávána a výsledkem je doporučení na změnu postupu Úřadu práce ČR při zprostředkování zaměstnání osobám po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

KLÍČOVÁ SLOVA

výkon trestu odnětí svobody, penitenciární pedagogika, program zacházení, úřad práce, nezaměstnanost

ABSTRACT

The bachelor thesis maps the offer of services of the labor office in mediation of employment for persons after release from imprisonment. The outcome of the thesis is a recommendation to change the procedure of the Labor Office of the Czech Republic in mediation of employment after release from prison, so that these hardly employable persons are successfully placed on the labor market. These are only such changes in the process of employment mediation that are within the competence of the Labor Office Czech Republic.

The bachelor thesis consists of two parts, a part of theoretical basis and a part of the research. Theoretical basis focus on the execution of imprisonment, ie. penitentiary education and treatment program in prison and in the second half describe the services of the labor office. The research was carried out by quantitative research through a questionnaire survey among job applicants who were included in the register of job applicants after their release from prison. The quantitative survey maps the range of services offered by the labor office in recruitment for persons released from prison. At the same time, it finds out how such persons look for a job, what services the labor office uses to find a job and whether the services of the labor office are sufficient for them.

At the end of the bachelor thesis the data are presented and compared and the result is a recommendation to change the procedure of the Labor Office of the Czech Republic in mediation of employment after release from prison.

KEYWORDS

imprisonment, penitentiary education, treatment program, employment office, unemployment

Obsah

Úvod	7
Cíl práce a metodika	7
1 Penitenciární pedagogika	8
1.1 Výkon trestu odnětí svobody	8
1.2 Vězeňská služba	9
1.3 Program zacházení	9
1.3.1 Pracovní aktivity ve výkonu trestu odnětí svobody	11
1.3.2 Vzdělávání ve výkonu trestu odnětí svobody	12
1.3.3 Speciálně výchovné aktivity	13
1.3.4 Zájmové aktivity	14
1.3.5 Utváření vnějších vztahů	14
1.4 Propuštění z VTOS	15
1.4.1 Výstupní oddělení	16
1.5 Postpenitenciární péče	16
1.5.1 Kontinuální sociální péče	17
2 Úřad práce jako objekt kontinuální sociální péče	18
2.1 Nezaměstnanost	19
2.1.1 Vliv nezaměstnanosti na jedince	19
2.2 Pasivní politika nezaměstnanosti	20
2.3 Pomoc v hmotné nouzi	20
2.4 Aktivní politika zaměstnanosti	21
2.4.1 Rekvalifikace	22
2.4.2 Veřejně prospěšné práce	22
2.4.3 Společensky účelné pracovní místo	22

2.5	Memorandum uzavřené mezi Úřadem práce ČR a Vězeňskou službou ČR	22
3	Výzkumné šetření	24
3.1	Metodika kvantitativně orientovaného výzkumu.....	24
3.1.1	Dotazník	24
3.2	Charakteristika prostředí	25
3.3	Sběr dat	26
3.4	Prezentace dat	26
4	Výsledky a diskuse	45
5	Závěr.....	50
	Seznam použitých informačních zdrojů	53
	Seznam tabulek.....	56
	Seznam grafů.....	57
	Seznam použitých zkratk	58

Úvod

Cíl práce a metodika

Výkon trestu odnětí svobody je pro jedince životní zlom a po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody má mnoho okolností velký vliv na to, aby integrace propuštěného jedince byla úspěšná. Jednou z těchto okolností je výkon zaměstnání, který vede k finančnímu zabezpečení jedince, pracovní realizaci, utváření rodinných vztahů a přátelských vazeb. Hledání zaměstnání je pro takovou osobu náročné, může být neúspěšné. Taková osoba se obrací s žádostí o pomoc při řešení složité situace na neziskové organizace a státní organizace, mezi které patří i Úřad práce České republiky.

Cílem práce je zmapovat nabídku služeb úřadu práce při zprostředkování zaměstnání pro osoby po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a zjistit, jakým způsobem takové osoby hledají zaměstnání. Bakalářská práce má zjistit, zda jsou tyto osoby s nabídkami úřadu práce dostatečně seznámeny a zda mají dostatečné informace o úřadu práce. Dílčím cílem je zjistit, zda tyto osoby mají o nabízené služby zájem a zda jsou pro ně služby úřadu práce dostatečné.

Předpokládaným výstupem práce je návrh na změnu postupu kontaktního pracoviště úřadu práce při zprostředkování zaměstnání osobám po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, tak aby tyto osoby byly úspěšně umístěny na otevřeném trhu práce. Jedná se o takové změny v postupu zprostředkování zaměstnání, které jsou v působnosti kontaktního pracoviště.

Výzkumným souborem budou osoby po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, které budou v určitém časovém období vedeny jako uchazeči o zaměstnání na Úřadu práce České republiky, kontaktním pracovišti. Pro výzkumné šetření bude použit kvantitativní přístup. Kvantitativní šetření proběhne pomocí dotazníkového šetření mezi uchazeči o zaměstnání, jejichž poslední ukončená činnost byl výkon trestu odnětí svobody.

1 Penitenciární pedagogika

„Penitenciární pedagogika, jakožto součást pedagogiky (a speciální pedagogiky, etopedie), se zabývá konkrétní specifickou oblastí výchovy, tj. výchovným působením na jedince ve výkonu trestu odnětí svobody“ (Jůzl, 2012, s. 89).

Penitenciární¹ pedagogika úzce souvisí se společenskými vědami, jako je filozofie, psychologie, právní vědy, kriminologie, viktimologie², sociologie, sociální práce a zároveň s přírodními vědami (biologie, lékařství) a technickými a ekonomickými vědami. (Jůzl, 2012).

1.1 Výkon trestu odnětí svobody

„Účelem výkonu trestu odnětí svobody je prostředky stanovenými tímto zákonem působit na odsouzené tak, aby snižovali nebezpečí recidivy svého kriminálního chování a vedli po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem, chránit společnost před pachateli trestných činů a zabránit jim v dalším páchání trestné činnosti“. (Zákon č. 169/99). Štěrbá (2007) doplňuje, že trest má být vykonán takovým způsobem, který kopíruje důstojnost jedince a omezuje škodlivé důsledky zbavení svobody. Tím ale nesmí být ohrožena nutnost chránit společnost.

Trest odnětí svobody má zejména výchovnou funkci – má vést odsouzeného k tomu, aby po propuštění z VTOS vedl život bez toho, aby dále páchal trestní činnost. Tím výkon trestu výchovně působí nejen na odsouzeného, ale na celou společnost. Dalším úkolem trestu odnětí svobody je chránit společnost a zabránit odsouzenému v pokračování páchání protiprávní činnosti (Černíková, 2008).

Kromě výchovné funkce trestu, kdy se trest zaměřuje na nápravu pachatele, má trest i další funkce. Funkce odplatná, vyrovnávací, jejímž úkolem je citové, emocionální vyrovnání oběti vůči pachateli a funkce restorativní, která usiluje o navázání vztahu mezi obětí a pachatelem. Úlohou ochranné funkce je ochrana společnosti proti negativnímu chování pachatele trestného činu. Preventivní funkce spočívá v tom, že je neodvratitelné, že po spáchání trestného činu následuje trest. Myšlenkou morální funkce je, že zlo bude

¹ V latině slovo „paenitentia“ znamená nápravu (Jůzl, 2012).

² Viktimologie je věda o obětech trestného činu (Jůzl, 2012).

potrestáno. Represivní funkce izoluje pachatele od společnosti (Raszková, Hoferková, 2013).

1.2 Vězeňská služba

Věznice zajišťují, aby trest odnětí svobody plnil svůj účel a byl vykonáván v souladu s právními předpisy. Organizačními jednotkami Vězeňské služby jsou generální ředitelství, vazební věznice, věznice, ústavy pro výkon zabezpečovací detence, střední odborná učiliště a Akademie Vězeňské služby.

S účinností od 1. 10. 2017 se změnilo členění věznic podle způsobu vnějšího střežení, zajištění bezpečnosti a režimu výkonu trestu, a to do dvou typů, a to na věznici s ostrahou a se zvýšenou ostrahou (zákon č. 58/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a vyhláška č. 279/2017 Sb.). Podle stupně zabezpečení se věznice s ostrahou člení na oddělení s nízkým stupněm zabezpečení, se středním stupněm zabezpečení nebo s vysokým stupněm zabezpečení. Zvláštní věznice se zřizuje pro mladistvé. V rámci jedné věznice jsou zřízena různá oddělení. K 31. 12. 2018 bylo zřízeno 25 věznic. K 31. 12. 2018 byl celkový počet odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody 19 677 - z toho 18 155 mužů a 1 522 žen (Statistická ročenka Vězeňské služby za rok 2018).

1.3 Program zacházení

Hlavním pedagogickým prostředkem výchovného působení ve VTOS je stanovený, celodenně probíhající program, který ovlivňuje odsouzené v průběhu výkonu trestu. Tento soubor činností se nazývá „program zacházení“ (Fischer, 2006).

Programy zacházení jsou vymezeny zejména zákonem č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a Vyhláškou ministerstva spravedlnosti ČR č. 345/1999 Sb.

Podle Vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR č. 345/1999 Sb. – „*řád výkonu trestu odnětí svobody je program zacházení souhrn pracovních, vzdělávacích, speciálně výchovných a zájmových aktivit a aktivit v oblasti utváření vnějších vztahů*“.

Program zacházení je vytvářen pro každého jedince ve VTOS a to tak, aby byly zohledněny jeho specifické potřeby, aby došlo k naplnění účelu trestu a dosažení

integrativní funkce trestu (Černíková, 2008).

Program zacházení minimalizuje rizika, která souvisí s trestnou činností v minulosti, případně mohou mít vliv na neopakování páchání trestné činnosti do budoucna (Vyhláška ministerstva spravedlnosti ČR č. 345/1999 Sb.). Program zacházení obsahuje konkrétní cíl pro jednotlivého jedince ve výkonu trestu odnětí svobody, metody zacházení a způsob a četnost hodnocení (Štěrba, 2007).

Program zacházení se vypracovává pro každého odsouzeného, který má vykonat trest odnětí svobody vyměřený nejméně na 3 měsíce. Zaměstnanci věznice pravidelně vyhodnocují plnění cíle programu a dochází k jeho aktualizaci (Matoulek, Sejkorová, 2011).

Program zacházení je zpracováván na základě komplexní zprávy o odsouzeném a shrnuje psychologické, pedagogické, sociální a lékařské posouzení a shrnuje hodnocení rizik³ a potřeb odsouzeného. Programy zacházení jsou diferenciovány podle míry rizika odsouzeného⁴. Program minimálního zacházení je aplikován u odsouzeného s menšími riziky a je charakteristický tím, že dochází k menší míře odborné intervence. Program standardního zacházení je aplikován u odsouzeného se středními až vysokými riziky se střední mírou odborné intervence. Program speciálního zacházení je pak stanoven odsouzenému s velmi vysokými riziky a zde dochází k větší míře odborné intervence s činnostmi speciálně výchovnými. Další variantou je program výstupního zacházení, který podporuje vytváření podmínek pro soběstačný způsob života (Kalvodová, 2016).

Program zacházení má obsahovat aktivity směřované k odsouzenému a provádí je specializovaný pracovník ve věznici, např. vychovatel, speciální pedagog, psycholog. Tento pracovník jedná s odsouzeným, pomáhá mu řešit jeho problémy, vede odsouzeného k práci, ke vzdělávání, k samostatnosti, pečuje o jeho pozitivní rozvoj. Dále ovlivňuje jeho chování, názor a prosociální vývoj (Černíková, 2005).

Komplexní charakteristiku odsouzeného, která je podkladem pro program zacházení, zpracovávají odborníci a specialisté věznice a konfrontují je pak s dalšími spisovými materiály.

³ Hodnocení rizik – proces, při kterém dochází k vyhodnocení rizikových faktorů a účelem je snižovat pravděpodobnost opakování trestné činnosti pomocí odborného zacházení s odsouzeným (Kalvodová, 2016).

⁴ Odsouzený s nízkými riziky, se středními až vysokými riziky a až velmi vysokými riziky (Kalvodová, 2016).

Klíčovým posuzovatelem, který je v neustálém styku s odsouzeným, je vychovatel a ten sestavuje za účasti odsouzeného program zacházení. Sociální pracovník se zajímá o rodinnou situaci odsouzeného a pomáhá mu při zajištění životní situace po propuštění z VTOS. Psycholog zpracovává psychologickou diagnostiku a na základě zprávy psychologa jsou stanoveny speciálně výchovné postupy s odsouzeným. Z pohledu pedagogického s odsouzeným pracuje speciální pedagog, který vychází z dosavadní situace odsouzeného a zejména posuzuje vztahy odsouzeného k násilnému jednání, k extremismu. Na základě toho ovlivňuje jeho pracovní nebo vzdělávací zařazení. Lékař posoudí aktuální zdravotní stav odsouzeného (Jůzl, 2012).

1.3.1 Pracovní aktivity ve výkonu trestu odnětí svobody

„Pracovními aktivitami programu zacházení se rozumí zaměstnávání, práce potřebná k zajištění každodenního provozu věznice nebo pracovní terapie, vedená zaměstnanci Vězeňské služby s potřebným odborným vzděláním“ (Vyhláška ministerstva spravedlnosti ČR č. 345/1999 Sb.).

Pracovní aktivity mají pro vězněné jedince význam v tom, že odsouzený získává pracovní dovednosti, které může po propuštění z výkonu trestu použít v pracovním nebo osobním životě. Dále se odsouzený učí pravidelné pracovní činnosti a pracovní aktivity zásadním způsobem přispívají k jeho zklidnění, ke snížení negativních reakcí na výkon trestu odnětí a k zmírnění vlivu prizonizace⁵ (Fischer, 2006).

Pracovní aktivity představují vhodný prostředek k uspokojení zájmů a potřeb odsouzených a jsou tu i ekonomické důvody, kdy odsouzený má možnost uhrazovat své dluhy a pohledávky. Po dobu pracovních aktivit je odsouzený jedinec mimo ubytovnu nebo věznici a tím lze předcházet i možným konfliktům vznikajících z důvodu přeplněných ubytovacích kapacit. (Jůzl, 2017).

Potřeba zaměstnávání odsouzených je upravena Evropskými vězeňskými pravidly, kde se v čl. 26 uvádí, že výkon práce ve věznicích *„má být považován za pozitivní prvek vězeňského režimu a nikdy nesmí být používán jako trest“* (Kalvodová, 2016, str. 134).

⁵ Jedná se o adaptaci na podmínky života ve vězení, která velmi často snižuje úspěšnou reintegraci jedince po výkonu trestu do společnosti (Černíková, 2008).

Pokud je odsouzený zařazen do zaměstnání, pak má povinnost pracovat. Povinnost pracovat se nevztahuje na jedince starší 65 let, plně invalidní nebo jedince se zdravotním omezením, případně pokud to nedovoluje povaha překážky. Na základě doporučení týmu odborníků z věznice (speciální pedagog, psycholog, lékař) o pracovním zařazení rozhoduje ředitel věznice. Při rozhodnutí je zvažována zejména zdravotní způsobilost a pak profesní a osobnostní předpoklady. Pracovní aktivita je považována za terapii. Pokud odsouzený odmítne pracovat, jedná se o závažné porušení povinností jedince, za které je uložen kázeňský trest. Odsouzenému, který pracuje, přísluší odměna⁶ za vykonanou práci. Z pracovní odměny jsou prováděny zákonné srážky. Zbytek odměny je rozdělen na kapesné a úložné. Z úložného odsouzený hradí své další závazky a zbytek úložného je odsouzenému vyplacen v den propuštění (Černíková, 2008).

Výkon zaměstnání v objektech věznice zajišťuje provoz věznice, a to zejména výkonem údržbářských, úklidových, pomocných prací a praní prádla nebo práce na úseku přípravy jídla. Vlastní výroba ve věznicích je zaměřena na dřevovýrobu, kovovýrobu, opravářskou činnost a tato činnost je vykonávána prostřednictvím střediska hospodářské činnosti. Zaměstnávání mimo věznici je na základě smluvních vztahů s drobnými nebo středními podnikateli a jedná se zejména o manuální práce (Solnař, Císařová, Fenyk, 2003). Se zaměstnáváním odsouzeného u jiného nestátního zaměstnavatele musí odsouzený souhlasit. Souhlas není nutný u zákonem daných státních objektů (Kalvodová, 2016).

Z celkového počtu 14 790 zaměstnatelných jedinců ve výkonu trestu odnětí svobody bylo v roce 2018 pracovním zařazeno 8 858 osob. V roce 2018 byla zaměstnanost odsouzených 59,89 %, oproti roku 2017 došlo ke zvýšení o 3,66 %. Odsouzení vykonávali pracovní činnost na pracovištích ve vnitřním provozu, vlastní výrobě, provozovnách Střediska hospodářské činnosti a u cizích zaměstnavatelů (Statistická ročenka Vězeňské služby za rok 2018).

1.3.2 Vzdelávání ve výkonu trestu odnětí svobody

Hlavním cílem vzdělávání je větší pravděpodobnost následného zařazení

⁶ „Průměrná měsíční odměna odsouzených za rok 2018 byla 4 345 Kč, což je o 555 Kč více než v roce 2017“ (Statistická ročenka Vězeňské služby za rok 2018, s. 56).

propuštěného jedince do společnosti (Fischer, 2006). Součástí programu zacházení jsou různé vzdělávací programy – může se jednat o vzdělávání organizované učilišti (středními odbornými učilišti, odbornými učilišti nebo učilišti), vzdělávání vedené zaměstnanci vězeňské služby nebo vzdělávání v rámci školské soustavy České republiky (Vyhláška ministerstva spravedlnosti ČR č. 345/1999 Sb.). Cílem vzdělávacích aktivit by mělo být snížení negramotnosti, umožnění dokončení docházky základní školy, vyučení nebo zaučení se ve vybraných oborech, absolvování rekvalifikačních kurzů nebo studium na střední škole (Fischer, 2006). O úspěšném absolvování vzdělávací aktivity je odsouzenému vydáno osvědčení, z kterého ale není patrné, že bylo získáno ve výkonu trestu odnětí svobody, a to z důvodu uplatnitelnosti na trhu práce (Fischer, Škoda, 2014).

Mezi nejčastěji nabízené vzdělávací aktivity, organizované odbornými zaměstnanci Vězeňské služby pravidelně patří výuka cizích jazyků. Všeobecné vzdělávání ve věznicích dále poskytují nestátní neziskové organizace v rámci projektů financovaných z Evropských sociálních fondů. Do vysokoškolského studia při Katolicko teologické fakultě Univerzity Karlovy Praha bylo v roce 2016 zapojeno 24 odsouzených. Od roku 2015 probíhá pilotní testování e-learningového vzdělávání ve vybraných věznicích⁷ (Statistická ročenka Vězeňské služby za rok 2018).

1.3.3 Speciálně výchovné aktivity

„Speciálními výchovnými aktivitami programu zacházení se rozumí sociální, speciální pedagogické, psychologické a terapeutické působení vedené zaměstnanci s potřebným odborným vzděláním, zaměřené zejména na oblast příčin a důsledků páchaní trestné činnosti, rizika a kriminogenní potřeby, osobnost odsouzeného, nebo změnu postojů, myšlení a chování odsouzeného“ (Vyhláška ministerstva spravedlnosti ČR č. 345/1999 Sb.).

Speciálně výchovné aktivity jsou založené na dobrovolnosti a jsou součástí motivační soustavy. Do těchto aktivit patří různé druhy terapií - arteterapie, dramaterapie

⁷ Ve věznicích Rapotice je v rámci programu zacházení realizováno deset druhů vzdělávacích aktivit (výuka anglického, německého, českého jazyka, dějepis, zeměpis, základy finanční gramotnosti, základy práce na PC apod.), 13 druhů speciálně výchovných aktivit (besedy s drogově závislými, poradenství drogové prevence, sociálně psychologický výcvik, základy etiky) a devět druhů zájmových aktivit (zahradkářský, keramický, hudební, rybářský kroužek, kondiční cvičení nebo chov daňků) (České vězeňství č. 1/2018).

a sociálně právní poradenství, rozhovor s psychologem nebo rozhovor se speciálním pedagogem. Zvláštní roli zaujímá duchovní, který je nezávislou osobou integrující v sobě nejen kněze, ale i pedagoga, sociálního pracovníka nebo psychologa (Jůzl, 2017).

1.3.4 Zájmové aktivity

Úkolem zájmových aktivit je samostatné rozhodování o využití volného času ve VTOS (Fischer, 2006).

Volnočasové aktivity lze rozdělit na aktivity estetickovýchovného charakteru a sportovního charakteru. Estetickovýchovné aktivity vedou odsouzeného k vytváření kulturních hodnot a rozšiřování jeho uměleckých dovedností. Můžou to být různé kroužky a dílny⁸. Dále zahrnují sledování televizních pořadů, videa, poslech živých skupin, sledování divadelní hry v podání vězňů, apod.. Sportovní aktivity přispívají k potlačení nežádoucí agresivity a nudy. Jedná se zejména o posilování, stolní fotbal a tam, kde to prostor dovolí, jsou v oblibě míčové hry, fotbal, nohejbal, volejbal. Volnočasové aktivity jsou založené na dobrovolnosti a mají i motivační charakter – z výtvorů odsouzených lze uspořádat výstavy, koncerty, divadelní představení, sportovní zápasy, apod. (Jůzl, 2017).

1.3.5 Utváření vnějších vztahů

Tato část někdy bývá také označována jako extramulární – jedná se o udržování vztahů se světem mimo zdi věznice (Jůzl, 2017). Cílem je vytváření pozitivních vazeb a to zejména k rodině, přátelům a udržování dobrých pracovních a profesních vztahů. Vytváření dobrých sociálních vazeb pomáhá odsouzeným adaptovat se na život ve výkonu trestu prostřednictvím mimořádných nebo nadstandardních návštěv, návštěv mimo věznici nebo podmíněčného propuštění z VTOS (Fischer, 2006).

Tato oblast je důležitá pro odsouzené, kteří jsou umístováni do výstupních oddělení, kde jsou programy zacházení zaměřeny na konkrétní přípravu odsouzených na život po ukončení VTOS a pomáhají řešit konkrétní problémy odsouzených. Je nutné tyto aktivity realizovat u dlouhodobě odsouzených s ohledem na možné ovlivnění prizonizací a z důvodu překotného technického vývoje a rozvoje moderní civilizace, které mohou mít

⁸ Můžou to být řezbářské, keramické, modelářské nebo výtvarné dílny. Kroužky šití, pletení, práce se dřevem nebo kovem, pěstitelské nebo chovatelské práce, dramatické nebo literární semináře.

negativní dopad na izolovaného jedince (Biedermanová, Petras, 2011).

1.4 Propuštění z VTOS

VTOS je specifická společenská sankce za prokázané protiprávní jednání a pro odsouzeného představuje závažný životní zlom. Ve výkonu trestu jedinec přichází o dvě základní životní opory, a to jsou rodina a zaměstnání. Po propuštění z VTOS je návrat ke způsobu života, který je společností považován za normální, bez působení na tyto dvě životní opory, za velmi nepravděpodobný (Fischer, Škoda, 2014).

Propuštění z VTOS je pro propuštěné jedince zátěžová situace a záleží na mnoha aspektech, zda a jak se s touto situací jedinec vyrovná. Velký vliv má typ osobnosti propuštěného jedince, jak prožívá vzniklou situaci. Záleží na jeho komunikačních schopnostech, schopnostech řešit situaci na úřadech, při hledání zaměstnání, na jeho nejbližších a rodině. Proces adaptace je ovlivněn tím, jak moc je jedinec motivovaný a zda jeho chování je cílevědomé a zodpovědné. Nejvíce se na jeho chování promítne existence sociálních podmínek, zejména stávající a funkční rodinné zázemí, podpora rodiny, přístup přátel, existence zaměstnání a na přístupu společnosti. U jedince, který se nemá kam vrátit, který nemá rodinné zázemí nebo zaměstnání, záleží na kvalitě sociální pomoci nejen po propuštění z výkonu trestu, ale již v průběhu VTOS. Kvalita přípravy na propuštění je rozhodující a bez přípravy nelze doufat, že propuštěný jedinec se úspěšně začlení do společnosti. Potřeba přípravy na propuštění úměrně stoupá s délkou výkonu trestu a souvisí i s mírou poškození osobnosti odsouzeného (Štěrba, 2007).

Do sociální rehabilitace patří činnosti spojené s návratem (reintegrací) jedince do jeho přirozeného sociálního prostředí. Tyto činnosti podporují návrat do zaměstnání, do rodinného prostředí a společenského života, apod., a to za pomoci aktivní politiky zaměstnanosti, zdravotní a pracovní rehabilitace (Tomeš, 2010). Zásada sociální reintegrace je příznivěji naplňována u odsouzených, kteří mají dobré sociální zázemí, mají určitý stupeň vzdělání a profesní dovednosti. Dále pokud došlo ke změně pohledu na okolnosti mající vztah ke spáchané trestné činnosti, pokud jsou si vědomi, jaké problémy mají a pokud chtějí přijímat nové podněty a poznatky a zpracovávat je do svého života (Černíková, 2008).

Při propuštění z výkonu trestu dbá věznice na to, aby odsouzení byli propuštěni

z výkonu trestu s platnými doklady totožnosti, je provedena preventivní lékařská prohlídka a zdravotní stav se zadokumentuje. Věznice vyhotoví pro propuštěného jedince z VTOS potvrzení o propuštění. Před samotným propuštěním je vypracováno tzv. oznámení o nadcházejícím propuštění osoby z výkonu trestu, na jehož zpracování se podílejí vychovatel, lékař, sociální pracovník na základě pohovoru s odsouzeným jedincem. Toto oznámení je ještě před propuštěním předáno sociálnímu kurátorovi, příp. Probační a mediační službě ČR. Odsouzený, který ve výkonu trestu odnětí svobody pracoval, obdrží potvrzení, které slouží pro budoucího zaměstnavatele, případně pro úřad práce (Matoulek, Sejkorová, 2011).

1.4.1 Výstupní oddělení

Ve věznicích lze zřídit výstupní oddělení, jehož úkolem je příprava na život po propuštění z VTOS. Do těchto oddělení jsou zařazováni odsouzení, kterým byl uložen trest odnětí svobody delší než 3 roky a očekávají propuštění z výkonu trestu nebo je potřeba jim pomáhat při vytváření soběstačného života v souladu se zákonem (Kalvodová, 2016).

V rámci programu zacházení se 3 měsíce před propuštěním vytváří podmínky pro život odsouzeného po propuštění (Štěrba, 2007).

1.5 Postpenitenciární péče

Postpenitenciární péče je podle Defektologického slovníku (Sovák, 2000) péčí, která je poskytována osobám propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody nebo z ochranné výchovy. Úkolem je řešení sociálních problémů, tj. bydlení, práce, příp. poskytnutí sociálních dávek.

Černíková (2008) doplňuje, že postpenitenciární péče je dílčí nabídka sociální služby nejen pro osoby propuštěné z výkonu trestu, ale i pro jedince, kteří prošli trestním řízením nebo ochranným léčením. Postpenitenciární péče se podílí na úspěšném dosažení sociální reintegrace propuštěného jedince z výkonu trestu. Dochází ke spolupráci mezi státními institucemi, společenskými a neziskovými organizacemi.

V rámci postpenitenciární péče je jedincům po propuštění z VTOS poskytována: *„pomoc při hledání pracovního zařazení, pomoc při zprostředkování ubytování, finanční podpora, pomoc při začlenění se do sociálního prostředí, sociálně-výchovné a poradenské*

působení ve věcech sociálně-právních.“ (Štěrba, 2007, s. 117

1.5.1 Kontinuální sociální péče

V dnešní společnosti se postpenitenciární péče přetváří v kontinuální sociální péči, kdy dochází k propojenosti a prohloubení jednotlivých částí sociální péče a pachatele trestného činu. Hlavními subjekty kontinuální sociální péče je sociální pracovník, který je zaměstnancem Vězeňské služby ČR a sociální kurátor, který je zaměstnanec městského úřadu s rozšířenou působností (specializované pracoviště sociální prevence). Sociální pracovník napomáhá odsouzenému řešit jeho sociální situaci ve výkonu trestu a připravuje informace pro zpracování programu zacházení, spolupracuje s rodinou, podněcuje jedince k pozitivnímu sociálnímu vývoji. Sociální kurátor poskytuje sociální pomoc v době vazebního nebo nevazebního vyšetřování a jedincům propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody, pomáhá obviněnému zmírňovat sociální důsledky pobytu ve VTOS nebo výkonu vazby a také spolupracuje se sociálním pracovníkem ve věznici.

Mezi další subjekty kontinuální péče patří státní a nestátní objekty. Mezi státní objekty patří instituce pro ochranné léčení, speciální výchovná zařízení, ústavní péče, úřady práce, správa sociálního zabezpečení, Probační a mediační služba ČR⁹. Nestátní subjekty jsou občanská, církevní a charitativní sdružení. Nestátní organizace nabízejí materiální pomoc, např. šatstvo, stravu (ADRA, Český červený kříž, Česká katolická charita, Centrum Diakonie Československé církve evangelické), poradenskou pomoc v situaci krize (Sdružení pro pomoc propuštěným vězňům a lidem v nouzi, Centrum diakonie Českobratrské církve, Podání ruky, EXODUS, Domov Matky Terezy nebo sociální péči (azylové domy, sdružení Naděje, Armáda spásy). (Štěrba, 2007).

⁹Probační a mediační služba podle zák. 257/2000 Sb. O probační a mediační službě vykonává dohled nad obviněným nebo odsouzeným a kontroluje výkon alternativních trestů. Sleduje chování jedince ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu. Individuálně pomáhá obviněnému a kontroluje, zda vede řádný život a plní podmínky uložené soudem (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010).

2 Úřad práce jako objekt kontinuální sociální péče

Jedním z poskytovatelů kontinuální sociální péče je úřad práce. Organizace a činnost úřadu práce je upravena zákonem č. 73/2011 Sb. o Úřadu práce České republiky a zák. č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti.

Úřad práce řídí MPSV a je jeho nadřízeným úřadem. V organizační struktuře ÚP ČR působí generální ředitelství, které je nadřazené krajským pobočkám a součástí krajských poboček jsou kontaktní pracoviště¹⁰ (zák. č. 73/2011 Sb.).

Nejvíce ÚP plní úkoly v oblasti zaměstnanosti, státní sociální podpory a pomoci v hmotné nouzi. Mezi další úkoly ÚP patří ochrana zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele, dávky pěstounské péče, inspekce poskytování sociálně-právní ochrany a výplata příspěvku na péči a dávek pro osoby se zdravotním postižením (zák. č. 73/2011 Sb.).

V oblasti zaměstnanosti úřad práce registruje uchazeče o zaměstnání, zprostředkovává zaměstnání – poskytuje informace o možnostech zaměstnání a volných pracovních místech a rozhoduje o podpoře v nezaměstnanosti. Úřad práce zprostředkovává rekvalifikace, sleduje trh práce a finančně podporuje vznik nových pracovních míst (Mareš, 2002). Při zprostředkování zaměstnání úřad práce porovnává schopnosti, předpoklady a požadavky uchazeče o zaměstnání s požadavky zaměstnavatelů a nabídkou volných míst. Součástí zprostředkování zaměstnání je poradenská a informační činnost. (Václavíková, Kolibová, Kubicová, 2009).

Úřad práce plní čtyři základní funkce:

- funkci informační - poskytuje informace o nabídce pracovních sil, o volných pracovních místech,
- poradenskou - poskytuje odborné poradenství v oblasti právní, ekonomické nebo psychologické,
- zprostředkovatelskou – zajišťuje zprostředkování práce uchazečům o zaměstnání, zabezpečuje rekvalifikace, vyplácí podporu v nezaměstnanosti,

¹⁰ Pokud se mluví o úřadech práce, pak se mluví o kontaktních pracovištích úřadu práce. Úřad práce je organizační jednotkou Ministerstva práce a sociálních věcí a správním úřadem s celostátní působností.

- podnikatelskou - podílí se finančně na tvorbě nových pracovních míst a na proplácení rekvalifikací (Krebs, Durdisová., 2010).

2.1 Nezaměstnanost

„Definice nezaměstnanosti je založena nejen na tom, že osoba schopná práce je z možnosti pracovat v placeném zaměstnání vyřazena, ale i na tom, že se se svým vyřazením nespokojuje a hledá nové placené zaměstnání“ (Mareš, 2002, s. 17). Podle obecné definice za nezaměstnaného člověka lze považovat toho, kdo je bez placeného zaměstnání, je registrován na úřadu práce, práci hledá a je schopen a ochoten do ní nastoupit (Mareš, 2002). Nezaměstnanost je také definována „nedobrovolným charakterem – nemožnost získat zaměstnání, pracovní schopností, připraveností pro výkon zaměstnání a aktivním hledáním zaměstnání“ (Tomeš, 2010, s. 280).

2.1.1 Vliv nezaměstnanosti na jedince

Nezaměstnanost má vliv na životní úroveň, která klesá z důvodu života z podpory nebo sociálních dávek a může vést až k chudobě nebo k sociálnímu vyloučení (Krebs, Durdisová, 2010). Během nezaměstnanosti dochází ke ztrátě statusu – jedinec musí přijmout nový status a ze zaměstnaného se stát nezaměstnaným. Pro někoho to může být status podřadný, s určitými nepříjemnými povinnostmi. Pro některé to může být stigma – stigma ve společnosti, která zaměstnání přikládá velký význam. Pocit méněcennosti je umocněn, když jedinec není schopen udržet srovnatelnou finanční úroveň s ostatními (Mareš, 2002).

Nezaměstnaný je v sociální izolaci – není v kontaktu se zaměstnanými jedinci. Čas, který nezaměstnaný tráví s rodinou mu nenahradí chybějící pracovní kontakty. Rodina se na jedné straně stává oporou nezaměstnanému a rodina i v širší linii může fungovat jako sociální síť, ale na druhé straně může dojít k napětí, které může eskalovat rozvodem, nebo násilím v rodině (Mareš, 2002). V rodině dochází k narušení zvyklostí a mění se pozice nezaměstnaného v rodině. Nezaměstnanost může ovlivnit sňatečnost nebo porodnost (Krebs, Durdisová, 2010).

Nezaměstnanost narušuje obvyklý denní režim, nezaměstnaný má vlastně stále volno a tak dochází k narušení vnímání času. Čas začíná být naplňován nudou, která je

spouštěcím prvkem pro společensky nežádoucími jevy (Krebs, Durdisová, 2010).

Nezaměstnaní se pak uzavírají do sebe, propadají depresím nebo pocitům prohry. Existuje souvislost mezi nezaměstnaností a zhoršením zdravotního stavu nezaměstnaného jedince z důvodu zvýšeného stresu a z toho plynoucích civilizačních onemocnění (kardiovaskulární nemoci, nemoci dýchacího ústrojí, plicní a ischemické srdeční potíže) nebo chudoby (podvýživa, infekční nemoci). S nezaměstnaností je spojená i řada sociálně-patologických jevů – závislost na alkoholu, závislost na návykových látkách, sklony k násilí, sklony k sebevraždě, kriminalita a chudoba (Mareš, 2002).

Nezaměstnanost podle délky trvání je rozdělena nakrátkodobou, střednědobou a dlouhodobou. Dlouhodobá nezaměstnanost je definována jako nezaměstnanost trávající déle než 1 rok (Mareš, 2002). Nebezpečnou sociální situací je dlouhodobá nezaměstnanost, protože jedinec po tak dlouhé době ztrácí schopnost být zaměstnaný a to zejména z důvodu ztráty kvalifikace, ztráty pracovních návyků a zvyku žít pouze ze sociálních dávek (Tomeš, 2010). Nebezpečná je tzv. past nezaměstnanosti. Ta vzniká v případě, že příjmy ze sociálních dávek jsou srovnatelné nebo dokonce vyšší než výdělek. V tom případě dochází k demotivaci nezaměstnaných osob hledat práci (Václavíková, Kolibová, Kubicová, 2009).

2.2 Pasivní politika nezaměstnanosti

Pasivní politika zaměstnanosti obsahuje vyplácení podpor v nezaměstnanosti a podpor při rekvalifikaci. Podpora v nezaměstnanosti poskytuje uchazeči o zaměstnání¹¹ částečnou náhradu výdělku a zároveň ho má motivovat k hledání nového pracovního uplatnění. Podpora v nezaměstnanosti je vyplácena jen po určité časové období a její výše se odvíjí od výše výdělku z poslední ukončené činnosti (Krebs a kol, 2010).

2.3 Pomoc v hmotné nouzi

Nezaměstnaní uchazeči o zaměstnání, kteří nemají nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo je výše podpory nízká, mohou požádat o dávky hmotné nouze. „V České republice plní funkci minimálního společensky garantovaného příjmu životní minimum. Životním minimem se rozumí souhrn statků a služeb, který umožní domácnosti

¹¹ Uchazečem o zaměstnání se může stát pouze fyzická osoba, která osobně podá žádost o zprostředkování zaměstnání na úřadu práce a která splňuje zákonem dané podmínky pro zařazení do evidence ((Zákon č. 435/2004 Sb.).

uspokojovat základní životní potřeby v míře, která je v daném časovém období uznána společností za minimálně nezbytnou pro udržení přiměřené spotřeby a zapojení se do normálního života – i když na velice skromné úrovni“ (Krebs a kol., 2010, str. 131).

Životní minimum je kritériem pro poskytování některých sociálních dávek, které upravují zák. č.v110/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi a zákon č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu.

Životní minimum je částka, která dorovnává čisté příjmy jedinců, kteří ze svých příjmů platí daně a jejich příjmy nedosahují určité uznané minimální hranice.

Existenční minimum má posílit motivaci jedinců k výkonu práce a snahu jejich soběstačnosti. Existenční minimum je minimální hranice příjmu k zajištění výživy a základních potřeb osob společně posuzovaných. Je určeno pro osoby v tzv. stavu hmotné nouze a jeho výše je nižší než životní minimum.

Životní a existenční minimum nezahrnuje náklady na bydlení. Tato situace je řešena v rámci státní sociální podpory příspěvkem na bydlení nebo v systému pomoci v hmotné nouzi doplatkem na bydlení (Krebs a kol., 2010)

Tyto dávky jsou vypláceny také úřadem práce, systémem nepojistných sociálních dávek, oddělením pomoci v hmotné nouzi nebo oddělením státní sociální pomoci.

2.4 Aktivní politika zaměstnanosti

„Hlavní role politiky zaměstnanosti ve vztahu k nezaměstnaným je financovat trh práce a projekty na pomoc rizikovým sociálním kategoriím a skupinám i nezaměstnaností nejvíce postiženým oblastem“ (Mareš, 2002).

Aktivní politiku zaměstnanosti zabezpečuje MPSV ve spolupráci s ÚP a na realizaci spolupracují s dalšími subjekty a řídí se zákonem č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti (Zákon č. 435/2004 Sb.).

Mezi nejčastěji využívané nástroje APZ patří rekvalifikace, společensky účelná pracovní místa a veřejně prospěšné práce. Dále je využíván překlenovací příspěvek, příspěvek na zapracování, příspěvek v době částečné nezaměstnanosti, investiční pobídky a příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program (Zákon č. 435/2004 Sb.).

2.4.1 Rekvalifikace

Rekvalifikace zabezpečuje „získání nové kvalifikace a zvýšení, rozšíření nebo prohloubení dosavadní kvalifikace, včetně jejího udržování nebo obnovování“ (Zákon č. 435/2004 Sb.). Rekvalifikační kurz¹² je realizován na základě písemné dohody mezi uchazečem o zaměstnání, rekvalifikačním zařízením a ÚP. Ten za účastníka rekvalifikace hradí cenu rekvalifikace, příp. mu může poskytnout finanční příspěvek na úhradu nákladů spojených s rekvalifikací (doprava, stravné).

2.4.2 Veřejně prospěšné práce

VPP jsou zaměřené na dlouhodobě nezaměstnané osoby, bez kvalifikace, nebo s nízkou kvalifikací. Činnost je vykonávána na základě dohody mezi ÚP a zaměstnavatelem a na základě výše uvedené dohody uzavřené na dobu nejdéle 24 kalendářních měsíců jsou úřadem práce hrazeny skutečně vyplacené nároky na mzdu, pojistné na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění (Václavíková, Kolibová, Kubicová, 2009). Jedná se o práce ve prospěch obcí, příp. ve prospěch obecně prospěšných organizací, a je to zejména údržba veřejného prostranství, úklid komunikací, apod. (Zákon č. 435/2004 Sb.).

2.4.3 Společensky účelné pracovní místo

SÚPM je pracovní místo, které zaměstnavatel zřizuje na základě dohody s úřadem práce, který takové místo finančně dotuje. Na SÚPM a VPP jsou umístováni uchazeči o zaměstnání, kterým nelze jiným způsobem zajistit umístění na trhu práce. Takto lze podpořit i nezaměstnaného, který chce zahájit samostatně výdělečnou činnost (Václavíková, Kolibová, Kubicová, 2009).

2.5 Memorandum uzavřené mezi Úřadem práce ČR a Vězeňskou službou ČR

Dne 13. 2. 2018 bylo mezi Úřadem práce České republiky, Vězeňskou službou České republiky a Probační a mediační službou České republiky uzavřeno Memorandum

¹² V měsíci dubnu 2019 se v České republice účastnilo rekvalifikačních kurzů celkem 978 uchazečů o zaměstnání (Portál MPSV).

o vzájemné spolupráci. Jedná se zejména o zajišťování rekvalifikací¹³ pro osoby ve VTOS a zaměstnávání osob po propuštění z VTOS. Cílem je zvýšit kvalifikaci odsouzených a zlepšit umístění osob po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody na trhu práce (Portál MPSV).

¹³ Např. Věznice Oráčov ve spolupráci s Úřadem práce ČR, kontaktním pracovištěm v Rakovníku ke dni 29.11.2018 realizovala rekvalifikační kurz řidič motorových vysokozdvižných vozíků a obsluha ručně vedených vysokozdvižných vozíků (Vězeňská služba ČR).

3 Výzkumné šetření

Cílem práce je zmapovat nabídku služeb úřadu práce při zprostředkování zaměstnání pro osoby propuštěné z VTOS. Dílčím cílem práce je zjistit, zda jsou tyto osoby s nabídkami úřadu práce dostatečně seznámeny, zda tyto osoby projeví o nabízené službě zájem a zda jsou pro ně služby úřadu práce dostatečné.

Výstupem práce je návrh na změnu postupu kontaktního pracoviště úřadu práce při zprostředkování zaměstnání osobám po propuštění z VTOS, tak aby tyto osoby byly úspěšně umístěny na otevřeném trhu práce.

3.1 Metodika kvantitativně orientovaného výzkumu

Kvantitativní výzkum „pracuje s číselnými údaji. Zjišťuje množství, rozsah nebo frekvenci výskytu jevů, resp. jejich míru (stupeň). Číselné údaje se dají matematicky zpracovat“ (Gavora, 2000, s. 31). V kvantitativním šetření dochází k odstupu od zkoumaných jevů, výzkumník zkoumané jevy ani nemusí vidět. Mezi metody kvantitativního výzkumu patří pozorování, škálování, strukturovaný dotazník, experiment nebo obsahová analýza textu.

Kvalitativní výzkum naopak uvádí zjišťované skutečnosti ve slovní podobě, která je výstižná a podrobná. Více je ceněn význam osoby a výzkumník se snaží o sblížení se zkoumanými osobami. Mezi metody kvalitativního výzkumu patří pozorování, interview, obsahová analýza textu (Gavora, 2000).

3.1.1 Dotazník

Jako nástroj k získání dat bylo využito kvantitativní šetření, resp. dotazník. Dotazník se jeví jako vysoce efektivní technika sběru informací, kterým lze postihnout velký počet respondentů v poměrně krátkém čase. Náklady jsou poměrně nízké a anonymita bývá zachována. Na druhou stranu respondent musí být ochotný pravdivě a samostatně odpovídat na všechny otázky a v některých případech je nízká návratnost dotazníků (např. při rozesílání poštou), která může snižovat reprezentativnost vzorku (Disman, 2011).

Dotazník vlastní konstrukce byl sestaven z 21 uzavřených a polouzavřených otázek. V posledním bodu mohl respondent vyjádřit své připomínky.

Otázky číslo 1 až 3 mapují osobní data respondenta (pohlaví, věk, vzdělání). Otázka číslo 4 se týká odborné praxe respondenta. Otázky 5 až 8 jsou zaměřené na VTOS (počet výkonů trestu odnětí svobody, délka výkonu trestu odnětí svobody, pracovní činnost ve VTOS). Otázky číslo 9 a 10 se dotazují na délku evidence uchazeče o zaměstnání a na počet kontaktů na úřadu práce. Otázky 11 až 13 se zaměřují na hledání zaměstnání – jakým způsobem respondenti zaměstnání hledají a co jim hledání komplikuje. Otázka 14 a 15 se dotazuje na využití nabízených služeb úřadu práce. Otázky číslo 16 až 19 se dotazují na informovanost respondentů o úřadu práce, na pobírání finanční pomoci od úřadu práce a zkušenosti respondentů se zaměstnavateli. Otázky číslo 20 až 21 jsou zaměřené na zkušenost respondentů se sociálními službami a neziskovými organizacemi. Poslední otázka je otevřená otázka pro vlastní poznámky, případně připomínky.

3.2 Charakteristika prostředí

Šetření probíhalo na Úřadu práce České republiky, kontaktní pracoviště pro Prahu-západ a kontaktní pracoviště pro Prahu-východ. Oba úřady práce sídlí s Generálním ředitelstvím ÚP ČR ve společných prostorách na adrese Praze 7.

Okres Praha-západ a Praha-východ jsou rozloženy ve Středočeském kraji. *„Středočeský kraj leží uprostřed Čech. Velikostí, počtem obcí i obyvatel je největším krajem České republiky. Jeho rozloha k 31. 12. 2016 (10 929 km²) zabírala téměř 14 % území ČR a byla přibližně dvakrát větší než je průměrná rozloha kraje v České republice“* (Statistická ročenka Středočeského kraje za rok 2018).

Okres Praha-západ zabírá území 580 km² a celkový počet obyvatel k 31. 12. 2017 byl 141 671 osob. Okres Praha-východ zabírá rozlohu 755 km² a k 31. 12. 2017 měl 176 203 obyvatel. V obou okresech (spolu s okresem Kladno) je nejvyšší hustota zalidnění v kraji, v roce 2017 dosáhla hodnoty přes 200 obyvatel na km². Počet obyvatel přibývá pravidelně již dvacátým rokem a na přírůstku se podílí především stěhování. Do obou okresů se vzhledem k dobré poloze Prahy, nové výstavbě obytných celků a infrastruktury a k dostatku pracovních příležitostí stěhuje velké množství mladých lidí, kteří zde zakládají své rodiny (Statistická ročenka Středočeského kraje za rok 2018).

Oba okresy patří k okresům s nejnižší nezaměstnaností – v okrese okr. Praha-západ byla k 31.12.2018 nezaměstnanost 1,5 % a v okrese Praha-východ 1,1 % (Statistiky MPSV).

3.3 Sběr dat

Sběr dat probíhal na ÚP ČR, kontaktním pracoviště pro Prahu-západ a ÚP ČR, kontaktním pracovišti pro Prahu-východ. Respondenti dotazníků jsou uchazeči o zaměstnání, kteří byli v době sběru dat vedeni v evidenci uchazečů o zaměstnání na výše uvedených kontaktních pracovištích ÚP ČR a zároveň jejich poslední činnost před vstupem do evidence uchazečů o zaměstnání byl VTOS.

Sběr dat probíhal od 1. 11. 2018 do 30. 4. 2019. Dotazníky byly distribuovány v uzavřené obálce na „Informační schůzce pro osoby po propuštění z VTOS“, kterou výše uvedená kontaktní pracoviště organizují. Respondentům byl dotazník předán zaměstnancem úřadu práce při zahájení informační schůzky a byli poučeni, že se jedná o sběr dat k dotazníkovému šetření bakalářské práce. Respondenti měli možnost dotazník vyplnit během nebo po skončení informační schůzky s dostatečnou časovou dotací. Respondent vhodil vyplněný dotazník do uzavřené označené schránky před východem z místnosti konání informační schůzky.

Tabulka 1: Počty dotazníků

Dotazníky	Počet
Počet distribuovaných dotazníků	53
Počet vrácených dotazníků	45
Počet neplatných dotazníků	2
Celkově platných dotazníků	43

Zdroj: Vlastní zpracování

Z celkového množství 53 kusů distribuovaných dotazníků bylo do schránky vráceno 45 vyplněných dotazníků. Dva dotazníky nebyly dostatečně vyplněny, a proto byly ze zpracování vyřazeny. K dalšímu zpracování bylo použito 43 vyplněných dotazníků.

3.4 Prezentace dat

Data z dotazníku byla zpracována v programu MS Excel a k znázornění byly použity grafy a kontingenční tabulky.

Otázka č. 1: Jaké je Vaše pohlaví?

Z celkového počtu 43 respondentů bylo 37 mužů (86 %) a 6 žen (14 %).

Tabulka 2: Struktura respondentů

Pohlaví	Počet	Procenta
Muž	37	86 %
Žena	6	14 %
Celkem	43	100 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 2: Kolik je Vám let?

V otázce věku s možností uzavřené odpovědi mohli respondenti odpovídat výběrem ze 4 věkových kategorií („15-25 let“, „26-49 let“, „50-54 let“, „věk nad 55 let“).

Tabulka 3: Věková struktura podle pohlaví

	15-25 let	26-49 let	50-54 let	55 let a více	Celkový součet
Muž	2	18	7	10	37
Žena	1	3	2	0	6
Celkový součet	3	21	9	10	43

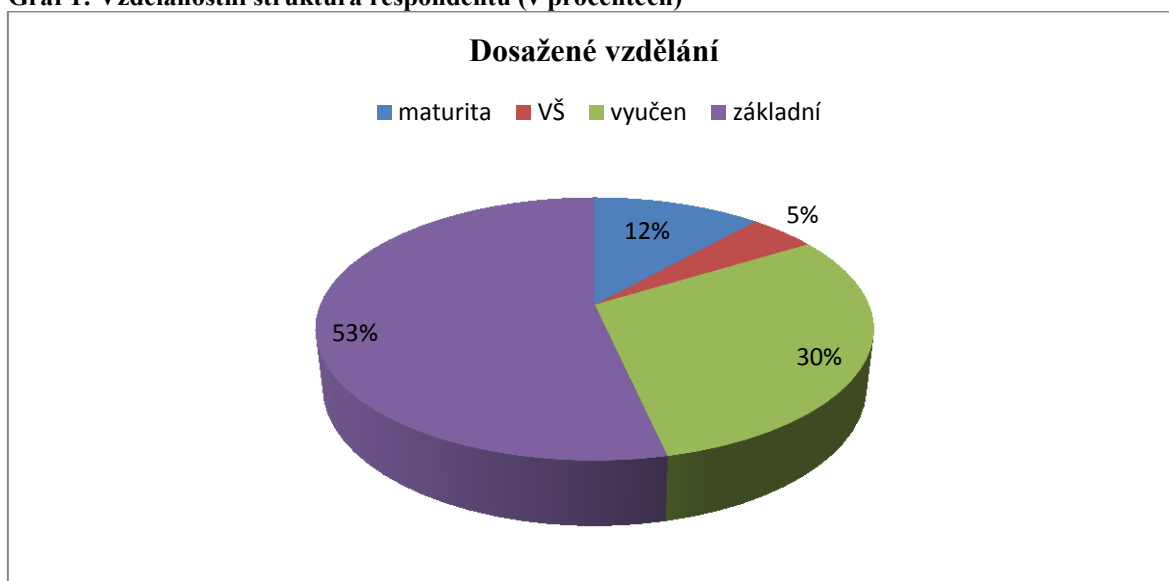
Zdroj: Vlastní zpracování

Z tabulky vyplývá, že nejvyšší zastoupení respondentů je ve věkovém rozmezí 26 až 49 let (21 respondentů, 49 % respondentů).

Otázka č. 3: Jaké je Vaše nejvyšší ukončené vzdělání?

Otázka číslo tři se respondentů tázala na jejich nejvyšší ukončené vzdělání. I v této otázce respondenti vybírali jednu z uzavřených možných odpovědí, a to z možností: „základní vzdělání“, „vyučen“, „s maturitou“, „vyšší odborné vzdělání“ a „vysokoškolské vzdělání“.

Graf 1: Vzdělanostní struktura respondentů (v procentech)

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 4: Vzdělanostní struktura podle věku

Vzdělání	Věkové rozpětí				Součet
	15-25 let	26-49 let	50-54 let	55 let a více	
Základní	2	10	5	6	23
Vyučen	0	7	4	2	13
Maturita	1	3	0	1	5
Vyšší odborné vzdělání	0	0	0	0	0
Vysokoškolské vzdělání	0	1	0	1	2
Celkový součet	3	21	9	10	43

Zdroj: Vlastní zpracování

Z hlediska nejvyššího dosaženého vzdělání je nejpočetnější skupina respondentů se „základním vzděláním“ (23 respondentů, 53 %), následovaná skupinou „vyučen“ (13 respondentů, 30 %) a skupinou osob „s maturitou“ (5 respondentů, 12 %) a nejnižší zastoupení mají osoby s „vysokoškolským vzděláním“ (2 respondenti, 5 %). V nejpočetnější skupině osob ve věku 26 až 49 let je 10 osob se základním vzděláním. Vyšší odborné vzdělání nevyplnil ani jeden respondent.

Tabulka 5: Vzdělanostní struktura podle pohlaví

Vzdělání	Pohlaví		
	Muž	Žena	Celkový součet
Základní	42%	12%	44%
Vyučen	28%	2%	30%
Maturita	11%	0%	11%
VŠ	5%	0%	5%
Celkový součet	100%	100%	100%

Zdroj: Vlastní zpracování

Podle pohlaví jsou nejpočetnější skupinou muži se základním vzděláním (42 %).

Otázka č. 4: Ve kterém oboru máte praxi?

Otázka číslo 4 se týkala praxe vykonávané respondenty před VTOS. Jedná se o polouzavřenou otázku, v nabídce byla možnost uzavřených a jedné otevřené odpovědi ("Jiné"). Respondenti odpovídali výběrem z několika možností uzavřených odpovědí, a to z možností: „stavebnictví“, „hutnictví“, „výroba“, „obchod“, „služby“, „IT služby“, „státní správa“ a „jiné“, kde mohli doplnit jinou odpověď.

V tabulce jsou uvedeny absolutní počty odpovědí ("absolutní počet"), ve druhém sloupci relativní počet vztažený k celkovému počtu odpovědí ("relativní počet odpovědí %") a ve třetím sloupci relativní počet vztažený k počtu respondentů ("relativní počet případů %").

Nejčastější odpovědí bylo stavebnictví, kdy tuto odpověď zvolilo 18 respondentů, což je 42 % ze všech respondentů a tvoří 28 % ze všech odpovědí. Dále respondenti měli praxi v obchodu (uvedlo 13 respondentů), ve výrobě (uvedlo 12 respondentů) a ve službách (uvedlo 11 respondentů). V IT nemá praxi ani jeden respondent.

Tabulka 6: Struktura respondentů dle získané praxe

	Absolutní počet odpovědí	Relativní počet odpovědí	Relativní počet případů
Stavebnictví	18	28%	42%
Hutnictví	1	2%	2%
Výroba	12	19%	28%
Obchod	13	20%	30%

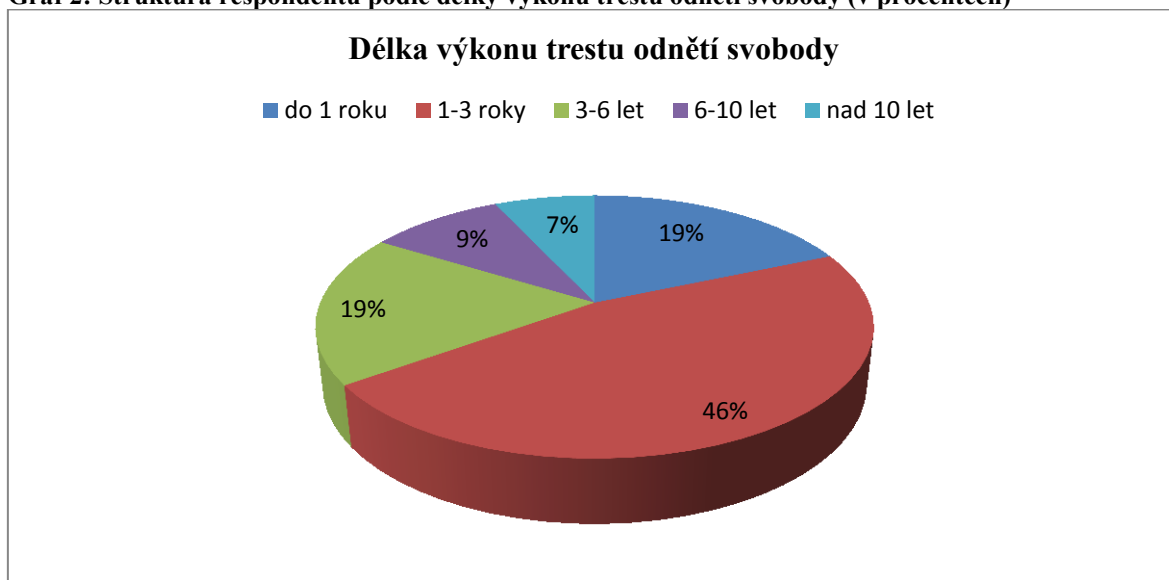
	Absolutní počet odpovědí	Relativní počet odpovědí	Relativní počet případů
Služby	11	17%	26%
IT	0	0%	0%
Státní správa	2	3%	5%
Jiné	7	11%	16%
Celkem	64	100%	149%

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 5: Jak dlouho jste byl/a ve výkonu trestu odnětí svobody?

Otázka číslo 5 a 6 se týkala četnosti a délky VTOS. V otázce číslo 5 respondenti odpovídali na otázku délky odnětí trestu svobody a na výběr měli z 5 možných uzavřených odpovědí („do 1 roku“, „1-3 roky“, „3-6 let“, „6-10 let“, „nad 10 let“).

Graf 2: Struktura respondentů podle délky výkonu trestu odnětí svobody (v procentech)

Zdroj: Vlastní zpracování

Z odpovědí vyplývá, že nejpočetnější skupinou respondentů je skupina, která byla ve VTOS v časovém rozpětí 1 až 3 roky (20 respondentů, 47 % respondentů), následovaná skupinou do 1 roku (8 respondentů, 19 % respondentů) a 3 až 6 let (8 respondentů, 19 % respondentů). 6 až 10 let byli ve VTOS 4 respondenti (9 % respondentů) a nejméně respondentů (3 respondenti, 7 % respondentů) odpovědělo, že bylo ve VTOS déle než 10 let.

Otázka č. 6: Kolikrát jste byl/a ve VTOS?

V další otázce respondenti odpovídali na otázku četnosti výkonu trestu a mohli odpovědět výběrem z uzavřených odpovědí („1krát“, „2krát“, „3-5krát“ nebo „více než 5krát“).

Tabulka 7: Počet a délka výkonu trestu odnětí svobody

Počet výkonů trestů	Délka výkonu trestu odnětí svobody					Celkový součet
	do 1 roku	1-3 roky	3-6 let	6-10 let	nad 10 let	
1krát	8	9	2	1	0	20
2krát	0	10	3	1	1	15
3-5krát	0	1	3	1	0	5
více než 5krát	0	0	0	1	2	3
Celkem	8	20	8	4	3	43

Zdroj: Vlastní zpracování

Z odpovědí vyplývá, že nejvíce respondentů bylo VTOS 1krát (20 respondentů). Prvotrestané následuje skupina respondentů, kteří byli ve VTOS 2krát (15 respondentů). Více než 5krát byli ve výkonu trestu 3 respondenti. Podle vzdělanostní struktury je nejpočetnější skupina respondentů se základním vzděláním, kteří byli ve VTOS více než jedenkrát (30 % respondentů).

Pro další zpracování a další možnosti srovnávání byli respondenti rozděleni do skupin podle počtu trestů - ve VTOS jedenkrát a více než jedenkrát. Respondentů, kteří byli ve výkonu trestu 1krát je 47 % respondentů (20 respondentů) a těch, kteří byli ve VTOS 2krát a více je 53 % (23 respondentů) z celkového počtu respondentů.

Tabulka 8: Vzdělanostní struktura a četnost výkonu trestu odnětí svobody

Vzdělání	Počet výkonů trestu odnětí svobody		
	1krát	více než 1krát	Celkový součet
Základní	23%	30%	53%
Vyučen	9%	21%	30%
Maturita	9%	2%	12%
VŠ	5%	0%	5%
Celkový součet	47%	53%	100%

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 7: Ve výkonu trestu odnětí svobody jste v posledním roce (zaškrtněte správnou odpověď).

V otázce číslo 7 byli respondenti tázáni, jakou činnost ve VTOS vykonávali v posledním roce před propuštěním. Respondenti vybírali 1 odpověď z možností uvedených v tabulce.

Tabulka 9: Četnost výkonů trestu a pracovní činnost

Odpovědi	Četnost výkonů trestu odnětí svobody		
	1krát	více než 1krát	Součet
Byl/a zaměstnaná/ý	10	15	25
Vykonával/a práce potřebné k zajištění provozu věznice	2	1	3
Nepracoval/a ze zdravotních důvodů	5	5	10
Nepracoval/a - jiné důvody	3	2	5
Nepracoval/a - nařízená ochranná léčba	0	0	0
Celkový součet	20	23	43

Zdroj: Vlastní zpracování

Z odpovědí vyplývá, že 25 respondentů (58 % respondentů) bylo ve výkonu trestu zaměstnaných mimo věznici. 3 respondenti uvedli, že vykonávali práce potřebné k zajištění každodenního provozu věznici. Ve věznici nepracovalo 15 respondentů, z toho 10 respondentů nepracovalo ze zdravotních důvodů. Že by respondenti nepracovali z důvodu nařízené ochranné léčby, nevyplnil ani jeden respondent. 15 respondentů, kteří byli ve výkonu trestu odnětí svobody více než jedenkrát, bylo zaměstnáno, tj. 65 % respondentů z této kategorie.

Otázka č. 8: Pokud jste ve VTOS pracoval/a, jakou činnost jste vykonával/a.

Jednalo se o otázku s možností otevřené odpovědi. Ve 25 případech respondenti vyplnili, že ve VTOS pracovali. Jednalo se o zaměstnání mimo věznici, a odpovědi byly velmi různorodé.

Přesto lze konstatovat, že se jedná o práce pomocné, ke kterým stačí nízká kvalifikace. Respondenti nejčastěji uvedli, že pracovali na pozici „pomocný kuchař“ včetně „výroby lahůdek“ a „práce v kantýně“ (6 respondentů). Další respondenti uvedli, že pracovali jako „dělníci ve výrobě“ (4 respondenti) nebo „manipulační dělníci“

(2 respondenti), na „stavbě“ pracovali 2 respondenti. Jako „uklízeči“ pracovali 2 respondenti, 2 respondenti pracovali v „poštovních službách“. Ostatní uvedli, že pracovali jako „formír“, „zámečnick“ nebo „obráběč kovů“, dále sázeli stromky v lese, pracovali v čokoládovně u pásu, v prádelně nebo při výrobě autodílů.

Otázka č. 9: Jak dlouho jste veden/a v evidenci uchazečů o zaměstnání?

Na tuto otázku respondenti odpovídali výběrem z uzavřených odpovědí: „do 5 měsíců“, „5 – 12 měsíců“, „12- 24 měsíců“ a „déle než 24 měsíců“.

Z odpovědí vyplývá, že nejpočetnější skupinou jsou respondenti, kteří jsou v evidenci do 5 měsíců, tj. 16 respondentů (37 % všech respondentů), následovaní skupinou respondentů, kteří jsou v evidenci 12 - 24 měsíců (10 respondentů, 23 % respondentů) a skupinou respondentů, kteří jsou v evidenci uchazečů o zaměstnání 5 - 12 měsíců (9 respondentů, 21 % respondentů). V evidenci déle než 24 měsíců je 19 % respondentů (8 respondentů).

Tabulka 10: Délka evidence na úřadu práce a četnost výkonů trestu

Délka evidence	Četnost výkonů trestu		
	1krát	více než 1krát	Součet
do 5 měsíců	9	7	16
5-12 měsíců	4	5	9
12-24 měsíců	5	5	10
déle než 24 měsíců	2	6	8
Celkový součet	20	23	43

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 10: Jak často docházíte osobně na úřad práce ke zprostředkování zaměstnání?

Jedná se o polouzavřenou otázku, kdy respondenti odpovídali na tuto otázku výběrem z možných odpovědí („1krát měsíčně“, „1krát za 2 měsíce“, „1krát za tři měsíce“) a jedné otevřené odpovědi ("Jiné").

Nejčastěji respondenti odpověděli, že na úřad práce ke zprostředkování zaměstnání docházeli¹⁴ 1krát měsíčně (35 respondentů). 1krát za 2 měsíce docházelo 6 respondentů. 2 respondenti uvedli, že docházeli v jiném termínu – do kolonky jiné uvedli 1krát za 14 dní. Odpověď 1krát za 3 měsíce nebyla ani jednou zvolena.

Tabulka 11: Počty kontaktů ke zprostředkování a četnost výkonů trestu odnětí svobody

Počet kontaktů na ÚP	Četnost výkonů trestu odnětí svobody		
	1krát	více než 1krát	Součet
1krát měsíčně	18	17	35
1krát za 2 měsíce	2	4	6
1krát za 3 měsíce	0	0	0
Jiné	0	2	2
Celkový součet	20	23	43

Zdroj: Vlastní zpracování

Další tabulka uvádí počty kontaktů při zprostředkování zaměstnání s ohledem na délku evidence. Překvapivým výsledkem je, že respondenti, kteří jsou v evidenci úřadu práce déle než 24 měsíců, dochází ke zprostředkování zaměstnání pouze 1krát za 2 měsíce (5 respondentů).

Tabulka 12: Délka evidence a počty kontaktů při zprostředkování zaměstnání

Délka evidence	Počty kontaktů při zprostředkování zaměstnání			
	1krát měsíčně	1krát za 2 měsíce	Jiné	Součet
do 5 měsíců	14	1	1	16
5-12 měsíců	8	0	1	9
12-24 měsíců	10	0	0	10
déle než 24 měsíců	3	5	0	8
Celkový součet	35	6	2	43

Zdroj: vlastní zpracování

¹⁴ Docházka na úřad práce ke zprostředkování zaměstnání patří mezi základní povinnosti uchazeče o zaměstnání. Kontakt musí být uskutečněn osobně na úřadu práce a dochází při něm k poradenskému procesu.

Otázka č. 11: Jaké zaměstnání hledáte?

Odpověď na tuto otázku byla otevřená. Odpovědi byly individuální a objevovaly se mezi nimi hlavně nekvalifikované a pomocné práce (ve stavebnictví, zedník, dělník, pomocný kuchař, uklízeč). Další názory nebyly konkrétní, ale byly specifikovány: „jakékoliv“, „finančně výhodné“, „vše, co je po ruce“. Dále se jednalo o místa odborná: prodavač, práce na CNC strojích, administrativa, tesař, barman, kuchař.

Otázka č. 12: Jakým způsobem hledáte volná místa?

V této polouzavřené otázce (poslední odpověď „jiným“) mohli respondenti vybírat odpověď na otázku, jak postupují při hledání zaměstnání a mohli vybrat neomezené množství odpovědí.

V tabulce jsou v prvním sloupci uvedeny absolutní počty odpovědí ("absolutní počet"), ve druhém sloupci relativní počet vztažený k celkovému počtu odpovědí ("relativní počet odpovědí %") a relativní počet vztažený k počtu respondentů ("relativní počet případů %"). Při vyhodnocení této otázky mezi odpověďmi byla nejčastěji zmiňovaná odpověď „prostřednictvím úřadu práce“ (tuto možnost uvedlo 36 respondentů a odpověď byla zmiňována v 33 % všech odpovědí, u 84 % respondentů) a „tipy od známých“ (tuto odpověď vybralo 28 respondentů, tj. 26 % všech odpovědí, 65 % respondentů).

Tabulka 13: Způsoby hledání zaměstnání

	Absolutní počet	Relativní počet odpovědí	Relativní počet případů
Prostřednictvím ÚP	36	33%	84%
Pomocí internetu	23	21%	53%
Inzeráty v novinách	16	15%	37%
Tipy od známých	28	26%	65%
Agentury práce	3	3%	7%
Jiným způsobem	2	2%	5%
Celkem	108	100%	251%

Zdroj: Vlastní zpracování

Internet při hledání zaměstnání byl využit ve 23 případech a inzeráty v novinách v 16 případech. Nejméně byly při hledání zaměstnání využívány agentury práce¹⁵ (ve 3 případech). Jiný způsob byl využit ve 2 případech a jednalo se o odpověď: „chodím osobně“ a „mobilní aplikace Práce za rohem“¹⁶.

Otázka č. 13: Které skutečnosti Vám komplikují hledání vhodného zaměstnání?

V této otázce mohli respondenti označit neomezený počet okolností, které jim ztěžují nástup do zaměstnání. Jedná se o polouzavřenou otázku, v nabídce byla možnost otevřené odpovědi („jiné“).

Tabulka 14: Komplikace při hledání zaměstnání

	Absolutní počet	Relativní počet odpovědí	Relativní počet případů
Záznam v rejstříku trestů	43	38%	100%
Zdravotní důvody	16	14%	37%
Nedostatečná kvalifikace	15	13%	35%
Špatná dopravní dostupnost	4	4%	9%
Dluhy, exekuce	24	21%	56%
Nezajištěné bydlení	6	5%	14%
Rodinné důvody	2	2%	5%
Péče o dítě	2	2%	5%
Necítím žádné omezení	0	0%	0%
Jiné	3	3%	7%
Celkem	112	100%	268%

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce jsou v prvním sloupci uvedeny absolutní počty odpovědí ("absolutní počet"), ve druhém sloupci relativní počet vztažený k celkovému počtu odpovědí ("relativní počet odpovědí %") a relativní počet vztažený k počtu respondentů ("relativní počet případů %"). Z výsledků vyplývá, že respondentům se jako největší komplikace při hledání zaměstnání jeví záznam v rejstříku trestů (odpovědělo 43 respondentů, tj. 100 % případů, 38 % z celkového počtu odpovědí). Další komplikací jsou dluhy a exekuce, které

¹⁵ Agentury práce zprostředkovávají zaměstnání v České republice nebo v zahraničí. Služby provádí bezplatně nebo za úhradu, která je hrazena pouze zaměstnavatelem.

¹⁶ Mobilní aplikace Práce za rohem zobrazuje kandidátům nabídky práce dle zadané lokality a zaměstnavatelům umožňuje oslovit kandidáty v okolí.

uvádí 24 respondentů. 16 respondentů zmiňuje zdravotní důvody a 15 respondentů zmiňuje nedostatečnou kvalifikaci. Nezajištěné bydlení je komplikací pro 6 respondentů a pro 4 respondenty je komplikací špatná dopravní dostupnost. 2 respondenti uvedli, že jim hledání zaměstnání komplikuje péče o dítě a shodný počet respondentů uvádí rodinné důvody. Jiné důvody uvedli 3 respondenti – komplikací při hledání zaměstnání je pro ně věk (2 respondenti) a zákaz pobytu v Praze (1 respondent).

Otázka č. 14: Kterých služeb úřadu práce chcete využít?

Na tuto otázku respondenti odpovídali výběrem z uzavřených odpovědí na otázku, které nabízené služby úřadu práce chtějí využít. Odpovědi mohli vybrat neomezené množství z možností uvedených v tabulce.

Tabulka 15: Možnost využití služeb úřadu práce

	Absolutní počet	Relativní počet odpovědí	Relativní počet případů
Poradenství	17	14%	40%
Pomoc se zpracováním životopisu	24	20%	56%
Rekvalifikační kurzy	17	14%	40%
Motivační kurzy	3	3%	7%
Job klub	4	3%	9%
Veřejně prospěšné práce	12	10%	28%
Společensky účelné pracovní místo	12	10%	28%
Psychologické poradenství	1	1%	2%
Dávky hmotné nouze	13	11%	30%
Finanční poradenství	11	9%	26%
Nechci využít žádných služeb ÚP	5	4%	12%
Celkem odpovědí	119	100%	

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce jsou ve třech sloupcích uvedeny absolutní počty odpovědí ("absolutní počet"), ve druhém sloupci relativní počet vztažený k celkovému počtu odpovědí ("relativní počet odpovědí %") a v posledním sloupci relativní počet vztažený k počtu respondentů ("relativní počet případů %").

Při vyhodnocení této otázky nejčastější odpovědí bylo, že respondenti mají zájem o „pomoc při zpracování životopisu“ (uvedlo 24 respondentů, tj. 20 % z celkového počtu

odpovědí), o „rekvalifikační kurzy“ a „poradenství“ (uvedlo shodně 17 respondentů) a finanční podporu úřadu práce pro zaměstnavatele, kdy možnost „veřejně prospěšné práce“ a „společensky účelné pracovní místo“ odpovědělo shodně 12 respondentů. „Dávky hmotné nouze“ patří do kategorie finanční podpory pro respondenty a projevilo o ně zájem 13 respondentů. Nejmenší zájem je o nabídku „Job klubu“, „motivačních kurzů“ a „psychologického poradenství“. 5 respondentů odpovědělo, že „nechce využít žádných služeb úřadu práce“.

Otázka č. 15: Již jste nějakou službu úřadu práce využil/a? Případně kterou?

Na tuto polouzavřenou otázku měli možnost respondenti odpovědět výběrem ze dvou možností. „ano“ nebo „ne“. U odpovědi „ano“ byla možnost o doplnění služby, která byla využita.

Tabulka 16: Využití nabídky služeb úřadu práce dle četnosti výkonů trestu

	Četnost výkonů trestu odnětí svobody		
	1krát	více než 1krát	Celkový součet
Nevyužil/a	9	12	21
Muž	9	10	19
Žena	0	2	2
Využil/a	11	11	22
Muž	7	11	18
Žena	4	0	4
Celkem	20	23	43

Zdroj: Vlastní zpracování

Ve 22 případech (51 % všech odpovědí) – a to shodně jak v kategorii 1krát ve výkonu trestu i v kategorii více než jedenkrát ve výkonu trestu, respondenti odpověděli, že ano, využili některých nabízených služeb úřadu práce.

Z odpovědí vyplývá, že nejvíce byla využita služba úřadu práce „zpracování životopisu“ (odpovědělo 10 respondentů, tj. 45 % respondentů), „informační schůzku

pro nově evidované uchazeče o zaměstnání¹⁷ využilo 6 respondentů (27 % respondentů), „rekvalifikace“ absolvovali 3 respondenti (14 % respondentů), „výběrového řízení“ se zúčastnili 2 respondenti a „finančního poradenství“ se zúčastnil 1 respondent.

Tabulka 17: Služby úřadu práce dle četnosti výkonů trestu

Nabízené služby ÚP	Počet výkonů trestu odnětí svobody		
	1krát	více než 1krát	Celkový součet
Finanční poradenství	1	0	1
Informační schůzka pro nově evidované uchazeče o zaměstnání	2	4	6
Rekvalifikace	2	1	3
Výběrové řízení	1	1	2
Zpracování životopisu	5	5	10
Celkový součet	11	11	22

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 16: Měl/a jste při propuštění z věznice dostatečné informace o úřadu práce?

Další otázka směřovala na informovanost respondentů před propuštěním z VTOS. Zda jim byly před propuštěním z výkonu trestu předány informace o úřadu práce. Jednalo se o uzavřenou otázku, kde respondenti vybírali ze 4 možností. „spíše ano“, „určitě ano“, „spíše ne“ a „určitě ne“.

Z výsledků je patrné, že respondenti získali před propuštěním dostatečné informace o úřadu práce, „určitě ano“ uvedlo 19 respondentů, „spíše ano“ 12 respondentů, celkem 31 respondentů, tj. 72 % respondentů. Na druhou stranu „spíše ne“ uvedlo 9 respondentů a „určitě ne“ uvedli 3 respondenti, tj. 28 % respondentů.

¹⁷ Jedná se o první skupinovou informační schůzku, na které je uchazeč o zaměstnání informován zejména o povinnostech vyplývajících z evidence na úřadu práce, o službách úřadu práce, o možnosti výběru aktivit pro zvýšení zaměstnanosti a o aktuální situaci na trhu práce.

Tabulka 18: Informace o úřadu práce před propuštěním z výkonu trestu odnětí svobody

Odpovědi	Četnost výkonu trestu odnětí svobody		
	1krát	více než 1krát	Celkový součet
Spíše ano	7	5	12
Určitě ano	8	11	19
Spíše ne	4	5	9
Určitě ne	1	2	3
Celkový součet	20	23	43

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 17: Pobíráte finanční pomoc od úřadu práce?

Otázka č. 17 je opět zaměřená na pomoc úřadu práce respondentům, tentokrát na finanční pomoc. Odpověď byla možná volbou z uzavřených odpovědí z níže uvedené nabídky v tabulce.

Tabulka 19: Pobírání finanční podpory od úřadu práce

Finanční podpora	Četnost výkonu trestu odnětí svobody		
	1krát	více než jedenkrát	Součet
Podpora v nezaměstnanosti	23%	16%	40%
Dávky hmotné nouze	14%	16%	30%
Jiné sociální dávky	2%	7%	9%
Nepobírám žádnou finanční podporu	7%	14%	21%
Celkový součet	47%	53%	100%

Zdroj: Vlastní zpracování

Z výsledků vyplývá, že 17 respondentů (40 % z celkového počtu) pobírá podporu v nezaměstnanosti, 13 respondentů (30 %) pobírá dávky hmotné nouze a 4 respondenti (9 % z celkového počtu respondentů) jiné sociální dávky. Žádnou finanční podporu nepobírá 9 respondentů, tj. 21 % z celkového počtu respondentů.

Otázka č. 18: Souhlasíte s tvrzením, že Vám úřad práce může pomoci najít vhodné zaměstnání?

Odpověď na tuto otázku byla možná výběrem z uzavřených odpovědí: „určitě ano“, „spíše ano“, „spíše ne“, „určitě ne“.

Z odpovědí vyplývá, že 15 respondentů „určitě“ a 24 respondentů „spíše“, tj. celkem 39 respondentů (91 %) souhlasí s tvrzením, že jim úřad práce může pomoci najít vhodné zaměstnání. 3 respondenti jsou přesvědčeni, že jim úřad práce „spíše“ nemůže pomoci najít vhodné zaměstnání a 1 respondent uvádí, že úřad práce „určitě“ nemůže pomoci najít vhodné zaměstnání.

Tabulka 20: Tvrzení, že úřad práce může pomoci najít vhodné zaměstnání.

Odpovědi	Četnost výkonu trestu odnětí svobody		
	1krát	více než 1krát	Součet
Určitě ano	9	6	15
Spíše ano	10	14	24
Spíše ne	1	2	3
Určitě ne	0	1	1
Celkový součet	20	23	43

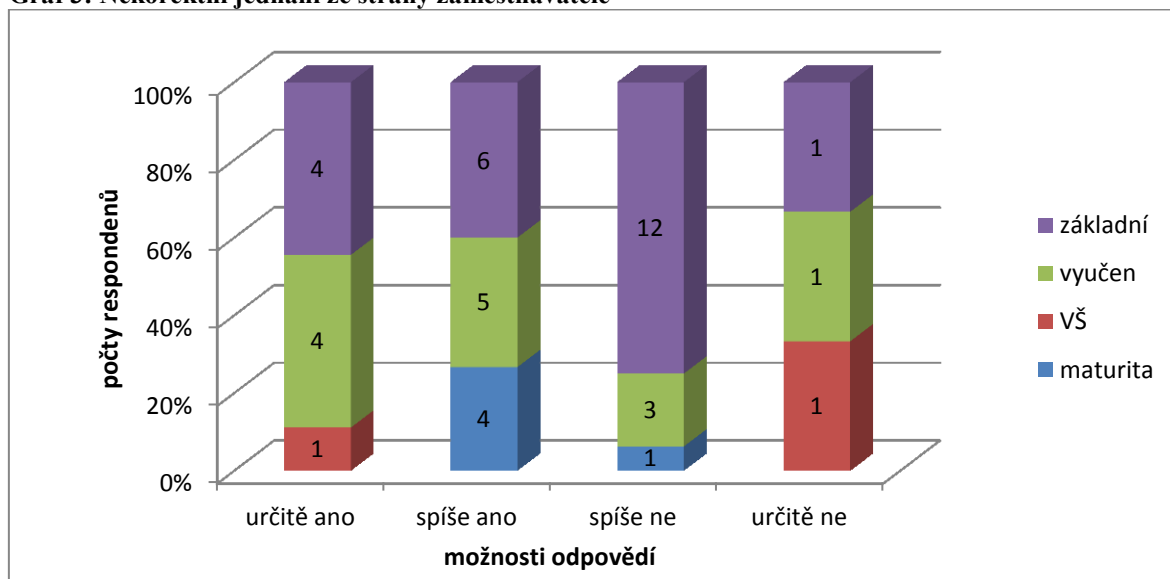
Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 19: Je možné říci, že při výběrovém řízení může dojít k nekorektnímu jednání ze strany zaměstnavatele se zájemcem o zaměstnání z důvodu výkonu trestu odnětí svobody?

Respondenti odpovídali výběrem z uzavřených odpovědí: „určitě ano“, „spíše ano“, „spíše ne“, „určitě ne“.

Podle výsledků odpovědí na výše uvedenou otázku se 9 respondentů (21 %) domnívá, že „určitě ano“ a 15 respondentů (35 %) „spíše ano“, může dojít k nekorektnímu jednání zaměstnavatele se zájemcem o zaměstnání a to z důvodu výkonu trestu odnětí svobody. 19 respondentů (44 %) se domnívá, že k tomuto jednání nedochází (16 respondentů uvádí, že „spíše ne“ a 3 respondenti uvádí, že „určitě ne“).

Graf 3: Nekorektní jednání ze strany zaměstnavatele

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 20: Před propuštěním z věznice jste byl/a v kontaktu s úřadem práce?

Respondenti odpovídali na uzavřenou otázku, zda respondenti byli kontaktováni úřadem práce před propuštěním z VTOS. Zaměstnanci úřadu práce jezdí na konzultace do věznic nebo vězni jezdí na úřady práce, příp. může vězeň během VTOS absolvovat rekvalifikaci. Respondenti odpovídali výběrem jedné odpovědi z možností uvedených v tabulce.

Tabulka 21: Kontakt s úřadem práce před propuštěním z VTOS

Vyjádření	Četnost výkonu trestu odnětí svobody		
	1krát	více než 1krát	Součet
Byl/a jsem během výkonu trestu na konzultaci na ÚP	1	0	1
Nebyl/a jsem v kontaktu s úřadem práce	10	13	23
Zaměstnanci úřadu práce na konzultaci ve věznici	9	10	19
Realizace rekvalifikace prostřednictvím úřadu práce	0	0	0
Celkový součet	20	23	43

Zdroj: Vlastní zpracování

Z výsledků vyplývá, že ani jeden respondent neodpověděl, že by absolvoval rekvalifikaci ve VTOS zprostředkovanou úřadem práce. 23 respondentů odpovědělo, že nebyli v kontaktu s úřadem práce před propuštěním z VTOS. 20 respondentů bylo před propuštěním ve spojení s úřadem práce, z toho pouze 1 byl na konzultaci na úřadu práce. 19 respondentů uvedlo, že se konzultace uskutečnila ve věznici.

Otázka č. 21: Po propuštění z VTOS jste kromě ÚP kontaktoval/a.

Jedná se o polouzavřenou otázku, kde respondenti odpovídali neomezeným množstvím odpovědí výběrem z nabídky uvedené v tabulce.

V tabulce jsou v prvním sloupci uvedeny absolutní počty odpovědí ("absolutní počet"), ve druhém sloupci relativní počet vztahený k celkovému počtu odpovědí ("relativní počet odpovědí %") a ve třetím sloupci relativní počet vztahený k počtu respondentů ("relativní počet případů %").

Pouze 7 respondentů uvedlo, že po propuštění z VTOS nekontaktovali žádnou jinou organizaci kromě úřadu práce. 25 dotazovaných (tj. 20 % všech odpovědí) kontaktovalo, Probační a mediační službu ČR. 19 respondentů (44 % respondentů zvolilo tuto odpověď) kontaktovalo neziskové organizace¹⁸, 14 sociálního kurátora a 13 sociálního pracovníka. Jiné organizace nekontaktoval žádný respondent.

Tabulka 22: Kontakty po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody

	Absolutní počet	Relativní počet odpovědí	Relativní počet případů
Sociální kurátor	14	18%	33%
Probační a mediační služba	25	32%	58%
Sociální pracovník	13	17%	30%
Neziskové organizace	19	24%	44%
Nikoho	7	9%	16%
Jiné	0	0%	0%
Celkem odpovědí	78	100%	181%

Zdroj: Vlastní zpracování

¹⁸ Respondenti ve 12 případech zmínili neziskovou organizaci Rubikon, z.s., která pomáhá lidem propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody a podporuje je v jejich zařazení do společnosti, pomáhá při hledání zaměstnání, řešení dluhů, apod.

Otázka č. 22: Prostor pro vlastní poznámky, připomínky k dotazníku

Tento bod využilo pouze 5 respondentů (tj. 12 % respondentů) a objevily se zde vzkazy nebo poděkování úřadu práce.

„Děkuji za spolupráci, našel jsem zaměstnání po 3 měsících“ (muž, vyučen, v evidenci do 5 měsíců).

„Vše je mi jasné“ (muž, základní vzdělání, v evidenci do 5 měsíců).

„Mám zdravotní potíže“ (muž, základní vzdělání, evidence déle než 24 měsíců).

„Je to vše pravda“ (muž, vyučen, v evidenci déle než 24 měsíců).

„Nastupuji do zaměstnání, byl to tip úřadu práce“ (muž, základní vzdělání, v evidenci do 5 měsíců).

4 Výsledky a diskuse

Šetření probíhalo prostřednictvím dotazníku vlastní konstrukce na Úřadu práce České republiky, kontaktní pracoviště pro Prahu-západ a kontaktní pracoviště pro Prahu-východ. Sběr dat probíhal od 1. 11. 2018 do 30. 4. 2019.

Bylo distribuováno 55 dotazníků, z nichž se vrátilo 45 dotazníků. K dalšímu zpracování bylo použito 43 dotazníků.

Z prvních otázek týkajících se identifikace respondentů (pohlaví, věk a vzdělání) vyplývá, z celkového množství respondentů bylo 86 % mužů (37 respondentů) a 14 % žen (6 respondentů).¹⁹ Z výsledků těchto otázek vyplývá, že nejpočetnější skupinou respondentů jsou muži ve věku 26 až 49 let se základním vzděláním.

Výkon trestu odnětí svobody

Další otázky se týkaly VTOS, a to délka výkonu trestu a počet výkonů trestů. Podle těchto odpovědí je nejpočetnější skupina respondentů, kteří byli ve VTOS jedenkrát (20 respondentů, tj. 46 %) a naopak nejméně je těch, kteří byli ve VTOS opakovaně více než 5krát, pouze 3 respondenti, tj. 7 %. Respondentů, kteří byli ve výkonu trestu odnětí svobody 1krát, je 47 % respondentů (20 respondentů) a těch, kteří byli ve výkonu trestu odnětí svobody 2krát a více, je 53 % (23 respondentů) z celkového počtu respondentů. 47 % respondentů (tj. 20 respondentů) bylo ve výkonu trestu jeden až tři roky.

Pracovní aktivity ve výkonu trestu odnětí svobody

Odsouzení mají povinnost ve výkonu trestu odnětí svobody pracovat. Do plnění této povinnosti nejsou zařazeny osoby starší 65 let, plně invalidní nebo jedinci se zdravotním omezením, případně pokud to nedovoluje povaha překážky. Osoby ve VTOS jsou zaměstnané mimo věznici nebo vykonávají práce potřebné k zajištění každodenního provozu ve věznici. 58 % respondentů uvedlo, že pracovali mimo věznici. Nejčastěji se jednalo o práce na pozici „pomocný kuchař“, „práce v kantýně“ nebo „výroba lahůdek“. Další respondenti uvedli, že pracovali jako „manipulační dělníci“, na stavbě, „uklízeči“, apod.. 7 % respondentů uvedlo, že vykonávali práce potřebné k zajištění každodenního provozu ve věznici – jedná se o práce v prádelně, na zahradě nebo při přípravě jídla. 23% respondentů uvedlo, že nepracovalo ze zdravotních důvodů. Jiní

¹⁹ K 31. 12. 2018 bylo zřízeno 25 věznic, ve kterých ke dni 31. 12. 2018 bylo 19 677 vězňů (18 153 mužů, tj. 92 % a 1 522 žen, tj. 8 % (Statistická ročenka vězeňské služby za rok 2018).

respondenti (12 %) uvedli, že nepracovali z jiných důvodů, které nespecifikovali.

Spolupráce s úřadem práce

Další otázky se týkaly spolupráce respondentů s úřadem práce. Nejvíce respondentů (37 % respondentů) uvedlo, že je v evidenci uchazečů o zaměstnání v délce do 5 měsíců ode dne zařazení do evidence. Velká skupina respondentů je ve skupině dlouhodobé evidence, tj. v evidenci delší než 1 rok je 10 respondentů (23 % respondentů) a v evidence delší než 24 měsíců je 8 respondentů (19 % respondentů), celkem 18 respondentů (42 % respondentů). Docházka na úřad práce ke zprostředkování zaměstnání patří mezi základní povinnosti uchazeče o zaměstnání. Kontakt musí být uskutečněn osobně na úřadu práce a dochází při něm k poradenskému procesu, kdy jsou uchazeči v rámci individuálního poradenství nabízeny volná pracovní místa, je zařazován do výběrových řízení, dostává se mu pomoci při zpracování životopisu, hledání zaměstnání apod.. Lze konstatovat, že osoby, které jsou v evidenci dlouhodobě, úřad práce motivuje k hledání zaměstnání například i tím, že častěji dochází na úřad práce ke zprostředkování zaměstnání. Respondenti uvedli, že dochází ke zprostředkování zaměstnání na úřad práce 1krát měsíčně (81 % respondentů) a 1krát za dva měsíce dochází 14 % respondentů. Možnost odpovědi „jiné“ uvedli 2 respondenti a do odpovědi napsali „1krát za 14 dní“. Zajímavé je, že 5 respondentů, kteří uvedli, že dochází ke zprostředkování zaměstnání 1krát za 2 měsíce, je v evidenci déle než 24 měsíců. Naopak respondenti, kteří uvedli, že dochází ke zprostředkování zaměstnání 1krát za 14 dní jsou v evidenci do 5 měsíců, resp. 5 až 12 měsíců.

Jak jsem již výše uvedla, uchazeči o zaměstnání osobně dochází na úřad práce ke své poradkyni, která jim vyhledává volná pracovní místa. Proto není překvapivé, že na otázku „jakým způsobem hledáte volná místa“ odpovědělo 36 respondentů „prostřednictvím úřadu práce“. Dále je k hledání zaměstnání využíván internet (23 respondentů), inzeráty v novinách (16 respondentů) a tipy od známých (28 respondentů). Hledání vhodného zaměstnání přes úřad práce není pouze osobní kontakt u poradkyně ke zprostředkování. Úřady práce organizují burzy práce a výběrová řízení, která se zdají být pro uchazeče o zaměstnání, kteří např. nemají přístup k internetu nebo komunikačním technologiím, jednodušší a efektivnější.

Hledání vhodného zaměstnání

Po propuštění z VTOS komplikuje hledání zaměstnání záznam v rejstříku trestů, to se domnívá všech 43 respondentů. Po propuštění z VTOS může dojít k určité kumulaci problémů, které brání najít vhodné zaměstnání. Nejčastěji jsou to dluhy a exekuce (uvedlo 24 respondentů), zdravotní důvody (uvedlo 16 respondentů) a nedostatečná kvalifikace (uvedlo 15 respondentů). Ani jeden respondent neuvedl, že by necítil žádné omezení.

V další otázce byli respondenti tázáni, zda lze říci, že při výběrovém řízení může dojít k nekorektnímu jednání ze strany zaměstnavatele se zájemcem o zaměstnání z důvodu výkonu trestu odnětí svobody. Výsledky se výrazně nepřiklání ani k jedné straně. „Určitě ano“ a „spíše ano“ uvedlo 24 respondentů, „určitě ne“ a „spíše ne“ uvedlo 19 respondentů.

Úřady práce nabízí skutečně širokou nabídku svých služeb. Některé aktivity jsou pro uchazeče o zaměstnání povinné (např. docházka ke zprostředkování zaměstnání, projednání doporučeného zaměstnání) a některé jsou dobrovolné, pokud o ně uchazeč o zaměstnání projeví zájem. Respondenti uvedli, že mají o nabízené služby zájem, pouze 5 respondentů uvedlo, že nechtějí využít žádných služeb úřadu práce.

Určitý druh služby úřadu práce již využilo 22 respondentů, tj. 51 % respondentů. Z odpovědí respondentů vyplývá, že nejvíce byla využita služba úřadu práce „zpracování životopisu“ (odpovědělo 10 respondentů, tj. 45 % respondentů, kteří využili služeb úřadu práce). Životopis je důležitou součástí při hledání vhodného zaměstnání a poradkyně ke zprostředkování požadují, aby každý uchazeč o zaměstnání předložil zpracovaný životopis, kterým se prezentuje na trhu práce a takový životopis je součástí spisu uchazeče o zaměstnání. Pomoc se zpracováním životopisu může být individuální nebo skupinová akce, kdy zaměstnanec z oddělení poradenství pomáhá uchazeči o zaměstnání životopis, příp. motivační dopis vytvořit, vytisknout, nahrát do e-mailu apod..

Poradenskou činnost „informační schůzku pro nově evidované uchazeče o zaměstnání“ využilo 6 respondentů. Informační schůzka pro nově evidované uchazeče o zaměstnání je organizována jako skupinová akce, při které jsou uchazeči prokazatelnou a jednotnou formou seznamování o zákonu o zaměstnanosti a povinnostech a právech uchazeče o zaměstnání, o službách a aktivitách, které úřad práce uchazečům nabízí a o situaci na trhu práce.

Rekvalifikaci absolvovali 3 respondenti. Poradenskou činnost a rekvalifikace zajišťuje oddělení poradenství. Rekvalifikace je nástrojem APZ a mezi uchazeči je vyhledávaným řešením při dlouhodobé nezaměstnanosti. V současné době úřad práce před zařazením uchazeče o zaměstnání do rekvalifikačního kurzu zkoumá efektivitu takové rekvalifikace, zda uchazeč o zaměstnání je po ukončení rekvalifikace umístitelný na trhu práce. Je provázaná spolupráce oddělení poradenství a oddělení zprostředkování, kdy poradkyně ke zprostředkování doporučí nebo nedoporučí rekvalifikační kurz. Po jeho ukončení dochází ke zpětné vazbě, k aktualizaci životopisu a zvýšené spolupráci s oddělením zprostředkování, aby došlo k umístění uchazeče na trhu práce.

Poradenská činnost se zaměřuje na testy zájmů, psychologickou pomoc, bilanční diagnostiku, poradenství před zahájením samostatné výdělečné činnosti nebo před zařazením do rekvalifikačního kurzu. Poradenské programy jsou vícedenní poradenskou aktivitou v celkovém rozsahu nad 5 hodin. Takový poradenský program má jasně stanovený název, tematický plán a obsah, délku trvání v kalendářních dnech a hodinovým rozsahem. Je jasně specifikována cílová skupina, počet účastníků i způsob provedení.

Úřady práce vyplácí uchazečům o zaměstnání podporu v nezaměstnanosti na základě splnění zákonných podmínek. Výkon zaměstnání ve výkonu trestu odnětí svobody se též započítává pro vznik nároku na podporu v nezaměstnanosti jako doba zaměstnání. 40 % respondentů uvádí, že pobírá podporu v nezaměstnanosti. Ti uchazeči, kterým nevznikne nárok na podporu v nezaměstnanosti, mohou požádat o dávky hmotné nouze nebo dávky státní sociální podpory. Respondenti uvádí, že dávky hmotné nouze pobírá 30 % respondentů a jiné sociální dávky pobírá 9 % respondentů. Žádnou finanční podporu nepobírá 21 % respondentů.

Informovanost osob před propuštěním z výkonu trestu odnětí svobody

Z odpovědí na otázky cílené na informovanost respondentů o úřadu práce před propuštěním z VTOS je patrné, že respondenti získali před propuštěním dostatečné informace o úřadu práce, celkem 31 respondentů, tj. 72 % respondentů uvedlo, že měli dostatečné informace. Na druhou stranu „spíše ne“ uvedlo 9 respondentů a „určitě ne“ uvedli 3 respondenti, tj. 28 % respondentů.

Na otázku, zda se respondenti domnívají, že jim úřad práce může pomoci najít vhodné zaměstnání, odpovědělo 15 respondentů „určitě ano“ a 24 respondentů „spíše ano“, tj. celkem 39 respondentů (91 %) souhlasí s výše uvedeným tvrzením a 4 respondenti se nedomnívají, že jim úřad práce může pomoci (pouze 9 % respondentů). Podle odpovědí lze konstatovat, že důvěra respondentů v pomoc úřadu práce při hledání zaměstnání je opravdu vysoká. Lze jí vysvětlit tím, že pro osobu propuštěnou z výkonu trestu odnětí svobody, jsou důležité dvě jistoty. A tou je rodina (zázemí, přátelé) a zaměstnání (z toho plynoucí finance, sociální vazby).

Na základě Memoranda o vzájemné spolupráci uzavřeného 13. 2. 2018 mezi Úřadem práce České republiky, Vězeňskou službou České republiky a Probační a mediační službou České republiky probíhají ve věznicích rekvalifikace, které zajišťují úřady práce²⁰. Úřad práce ČR, kontaktní pracoviště Praha – západ dochází do věznic na konzultace s osobami před propuštěním z VTOS nebo naopak tyto osoby byly na konzultaci v prostorách úřadu práce. Respondenti uvedli, že zaměstnanci úřadu práce byli na konzultaci ve věznici v 19 případech (44 % respondentů), 1 respondent uvedl, že byl na konzultaci se zaměstnanci úřadu práce v prostorách úřadu práce. 23 respondentů nebylo před propuštěním z VTOS v kontaktu s úřadem práce a realizaci rekvalifikace prostřednictvím úřadu práce neuvedl ani jeden respondent.

Jaké instituce respondenti kontaktovali po propuštění z VTOS (vyjma úřadu práce) se dotazovala poslední otázka. Pouze 9 % respondentů uvedlo, že po propuštění z výkonu trestu nekontaktovali žádnou jinou organizaci kromě úřadu práce. 32 % dotazovaných kontaktovalo Probační a mediační službu ČR, 24 % neziskové organizace, 18 % sociálního kurátora a 17 % sociálního pracovníka. Jiné organizace nekontaktoval žádný respondent. Nejčastěji kontaktovanou neziskovou organizací je podle názoru respondentů Rubikon, z. s., který pomáhá osobám po propuštění z VTOS zejména při hledání zaměstnání.

²⁰ Například Úřad práce ČR, kontaktní pracoviště Praha – západ úspěšně ukončil rekvalifikaci v květnu 2019 pro 6 osob (žen) ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Velké Přílepy v oboru Příprava pokrmů - studená kuchyně, která je dílčí kvalifikací pro profesní kvalifikaci kuchař.

5 Závěr

Jedním z cílů bakalářské práce bylo zmapovat nabídku služeb úřadu práce pro osoby propuštěné z VTOS a zjistit, zda jsou s nabídkami dostatečně seznámeni. Z výsledků praktické části vyplývá, že osoby po ukončení výkonu trestu využívají služeb úřadu práce. Určitý druh služby úřadu práce již využilo 22 respondentů, tj. 51 % respondentů. Nejčastěji byla využita služba při „pomoci se zpracováním životopisu“, „informační schůzka pro nově evidované uchazeče o zaměstnání“ a „rekvalifikace“.

Zároveň osoby po propuštění z VTOS projevily zájem o nabízené služby úřadem práce. Pouze 5 respondentů odpovědělo, že nechce využít žádných služeb úřadu práce. Ostatní mají zájem zejména o „pomoc při zpracování životopisu“ (uvedlo 24 respondentů), o „rekvalifikační kurzy“ a „poradenství“ (uvedlo shodně 17 respondentů) a finanční podporu úřadu práce pro zaměstnavatele, kdy možnost „veřejně prospěšné práce“ a „společensky účelné pracovní místo“ odpovědělo shodně 12 respondentů. Nejmenší zájem je o nabídku „Job klubu“, „motivačních kurzů“ a „psychologického poradenství“.

Dalším dílčím cílem bakalářské práce bylo zjistit, jakým způsobem osoby po propuštění z VTOS hledají zaměstnání. Respondenti vhodné zaměstnání hledají převážně prostřednictvím úřadu práce, dále využívají internet, inzeráty v novinách nebo tipy od známých. Nejvíce jim hledání vhodného zaměstnání komplikuje záznam v rejstříku trestů (uvádí všichni respondenti), dále jsou to dluhy a exekuce, zdravotní důvody nebo nedostatečná kvalifikace. Respondenti se domnívají, že jim při hledání vhodného zaměstnání může úřad práce pomoci (uvádí 91 % respondentů).

Před propuštěním z výkonu trestu odnětí svobody jsou podle respondentů dostatečně informováni o úřadu práce (uvedlo 72 % respondentů). To potvrzuje i to, že 19 respondentů uvedlo, že se se zaměstnanci úřadu práce setkali při konzultaci ve věznici, 1 respondent byl na konzultaci v prostorách úřadu práce.

Předpokládaným výstupem bakalářské práce je návrh na doporučení na změnu postupu pracoviště úřadu práce při zprostředkování zaměstnání osobám po propuštění

z VTOS, tak aby tyto osoby byly úspěšně umístěny na otevřeném trhu práce. Jedná se pouze o takové změny v postupu zprostředkování zaměstnání, které jsou v působnosti kontaktního pracoviště.

Při zprostředkování zaměstnání osobám po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody by se měla věnovat zvýšená pozornost. Takové osoby by měly být aktivně zapojovány do aktivit a nabízených služeb úřadu práce. Na základě dotazníkového šetření a jeho vyhodnocení navrhuji při zprostředkování zaměstnání osobám po propuštění z VTOS postupovat takto:

V první řadě by mělo jít o vstupní zmapování aktuální situace uchazeče o zaměstnání a jeho potřeb při řešení jeho nezaměstnanosti pomocí strukturovaného rozhovoru a zaměřit se na individuální poradenství. K tomu může být využita intenzivní docházka na úřad práce ke zprostředkování zaměstnání – ideálně 1krát za 14 dní.

Dále je důležité aktivní vyhledávání zaměstnavatelů pro osoby propuštěné z VTOS – vyhledávání takových činností, k jejichž výkonu není podmínkou čistý trestní rejstřík. Je nutné aktivní oslovení potencionálních zaměstnavatelů a vytváření nových pracovních míst prostřednictvím aktivní politiky zaměstnanosti (společensky účelná pracovní místa, veřejně prospěšné práce, dotace na zahájení samostatné výdělečné činnosti). Na druhou stranu je nutná i pomoc pro UoZ při projednávání doporučeného zaměstnání – např. doprovod na výběrová řízení nebo na jednání s potencionálním zaměstnavatelem.

Velký vliv při hledání zaměstnání osobám propuštěným z VTOS je pomáhat zvyšovat kvalifikaci prostřednictvím zařazování do rekvalifikačních kurzů a to nejen osobám po propuštění z VTOS, ale i realizace rekvalifikace osob ve VTOS, tak aby bylo naplňováno Memorandum.

Důležité je i prohloubit spolupráci s dalšími úřady, např. s Probační a mediační službou České republiky, se sociálním kurátorem nebo s neziskovými organizacemi. Lze doporučit společné osobní konzultace mezi výše uvedenými, kde by společným cílem byla pomoc osobě po propuštění z VTOS a její umístění na trhu práce.

V současnosti Úřad práce České republiky kontaktní pracoviště pro Prahu-západ organizuje informační schůzky pro osoby po propuštění z VTOS, při kterých je časová dotace maximálně 2 hodiny. Během této informační schůzky je účastník seznámen s činností úřadu práce, se základy finanční gramotnosti, s pracovně právním poradenstvím, s kontakty na neziskové organizace. Na základě dotazníkového šetření bych doporučovala, aby místo informační schůzky byl pro osoby po propuštění z VTOS organizován poradenský program, tzn. vícedenní poradenská aktivita zaměřená na osoby po propuštění z VTOS v celkovém rozsahu nejméně 5 hodin. Jednalo by se o skupinovou akci (maximální počet 10 účastníků), kde je předem stanovený tematický plán, obsah a cíl. Povinná minimální nabídka poradenských činností s přihlédnutím k této cílové skupině by například byla:

- Sebe prezentace na trhu práce – pomoc při zpracování životopisu na PC, základy sebe prezentace.
- Komunikační dovednosti – vzory ústní nebo psané komunikace, komunikace verbální neverbální.
- Pracovněprávní gramotnost - seznámení s právními normami upravující pracovní poměr – zákoník práce, občanský zákoník, zákon o zaměstnanosti.
- Finanční gramotnost – seznámení se s pojmy finanční gramotnosti, pomoc při sestavení osobního a rodinného rozpočtu, pomoc při oddlužení.
- Orientace na trhu práce a hledání zaměstnání – orientace v nabídce volných pracovních míst na internetu nebo v periodiku, seznámení se službami úřadu práce, s pracovními portály.

Domnívám se, že na základě výše uvedených doporučení, mají uchazeči o zaměstnání, kteří naposledy před zařazením do evidence uchazečů o zaměstnání byli ve VTOS, vyšší pravděpodobnost umístění na volném trhu práce.

Seznam použitých informačních zdrojů

- BIEDERMANOVÁ, Eva a Michal PETRAS. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-115-8.
- ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0.
- České vězeňství č. 1/2018*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2018, (1). ISSN 1213-9297
- ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: (kriminologický pohled na terciární prevenci)*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. ISBN 80-725-1207-2.
- DISMAN, Miroslav a kol. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1966-8.
- FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5046-0.
- FISCHER, Slavomil. *Etopedie v penitenciární praxi*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006. Acta Universitatis Purkynianae. ISBN 80-704-4772-9.
- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.
- JŮZL, Miloslav. *Penitenciaristika a penologie*. 1. vyd. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2012. ISBN 978-80-87182-24-6.
- JŮZL, Miloslav. *Penitenciaristika jako věda žalární*. Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2017. ISBN 978-80-7452-131-7.
- KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-163-7.
- KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. *Sociální politika*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4.
- MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Vyd. 3., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-864-2908-3.

MATOULEK, Josef a Helena SEJKOROVÁ. *Právní rádce odsouzeného*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-89-9.

RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie I*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. ISBN 978-80-7435-264-5.

SOLNAŘ, Vladimír, CÍSAŘOVÁ Dagmar a Jaroslav FENYK. *Základy trestní odpovědnosti: podstatně přepracované a doplněné vydání*. 1. vyd. Praha: Orac, 2003. ISBN 80-86199-74-6.

SOVÁK, Miloš a kol. *Defektologický slovník*. 3., upr. vyd. Jinočany: H & H, 2000. 418 s. ISBN 80-86022-76-5.

ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka a Dagmar DOUBRAVOVÁ, ed. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-757-2.

ŠTĚRBA, Vladislav. *Penologie*. 1. vyd. Praha: Armex, 2007. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 978-80-86795-48-5.

TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-680-3.

VÁCLAVÍKOVÁ, Anna, KOLIBOVÁ Helena a Alina KUBICOVÁ. *Problematika trhu práce a politiky zaměstnanosti: studijní materiály pro kombinované studium Veřejná správa a regionální politika*. Opava: Optys, 2009. ISBN 978-80-85819-76-2.

Elektronické zdroje:

Statistická ročenka Vězeňské služby za rok 2018 [online]. 2019 [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2019/05/Statistick%C3%A1-ro%C4%8Denka-2018.pdf>

Tisková zpráva MPSV: Memorandum [online]. 2018 [cit. 2019-06-03]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/upcr/media/tz/2018/02/2018_02_14_tz_memorandum.pdf

Vězeňská služba ČR: Věznice Oráčov [online]. 2018 [cit. 2019-06-03]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/veznice-oracov/novinky/memorandum-veznice-oracov-a-uradu-prace-rakovnik-v-oblasti-ziskani-rekvalifikace-veznenych-osob/>

Portál MPSV: Statistiky [online]. 2019 [cit. 2019-06-03]. Dostupné z:
<https://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/mes>

Český statistický úřad: Statistická ročenka Středočeského kraje [online]. [cit. 2019-10-31].
Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/61311710/33011018.pdf/913a3a10-36f9-49ae-92dd-59888ab5a1bb?version=1.5>

Další zdroje:

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů

Zák. č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů

Vyhláška č. 345/199 Sb. řád o výkonu trestu odnětí svobody

Seznam tabulek

Tabulka 1: Počty dotazníků	26
Tabulka 2: Struktura respondentů.....	27
Tabulka 3: Věková struktura podle pohlaví	27
Tabulka 4: Vzdělanostní struktura podle věku	28
Tabulka 5: Vzdělanostní struktura podle pohlaví.....	29
Tabulka 6: Struktura respondentů dle získané praxe.....	29
Tabulka 7: Počet a délka výkonu trestu odnětí svobody	31
Tabulka 8: Vzdělanostní struktura a četnost výkonu trestu odnětí svobody	31
Tabulka 9: Četnost výkonů trestu a pracovní činnost	32
Tabulka 10: Délka evidence na úřadu práce a četnost výkonu trestu.....	33
Tabulka 11: Počty kontaktů ke zprostředkování a četnost výkonů trestu odnětí svobody..	34
Tabulka 12: Délka evidence a počty kontaktů při zprostředkování zaměstnání	34
Tabulka 13: Způsoby hledání zaměstnání	35
Tabulka 14: Komplikace při hledání zaměstnání	36
Tabulka 15: Možnost využití služeb úřadu práce	37
Tabulka 16: Využití nabídky služeb úřadu práce dle četnosti výkonů trestu.....	38
Tabulka 17: Služby úřadu práce dle četnosti výkonů trestu.....	39
Tabulka 18: Informace o úřadu práce před propuštěním z výkonu trestu odnětí svobody .	40
Tabulka 19: Pobírání finanční podpory od úřadu práce	40
Tabulka 20: Tvrzení, že úřad práce může pomoci najít vhodné zaměstnání.....	41
Tabulka 21: Kontakt s úřadem práce před propuštěním z VTOS	42
Tabulka 22: Kontakty po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody	43

Seznam grafů

Graf 1: Vzdělanostní struktura respondentů (v procentech).....	28
Graf 2: Struktura respondentů podle délky výkonu trestu odnětí svobody (v procentech).	30
Graf 3: Nekorektní jednání ze strany zaměstnavatele	42

Seznam použitých zkratk

aj. - a jiné

atd. - a tak dále

apod. – a podobně

APZ - aktivní politika zaměstnanosti

ČR - Česká republika

KoP - kontaktní pracoviště

MPSV ČR - Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

např. - například

příp. - případně

Sb. - sbírka

SÚPM - společensky účelné pracovní místo

tzv. - tak zvaný

UoZ - uchazeč o zaměstnání

ÚP - úřad práce

ÚP ČR - Úřad práce České republiky

VPP - veřejně prospěšné práce

VŠ - vysoká škola

VT - výkon trestu

VTOS - výkon trestu odnětí svobody

